

RETTENS DOM (Femte Afdeling)

28. april 2010*

I sag T-446/05,

Amann & Söhne GmbH & Co. KG, Bönningheim (Tyskland),

Cousin Filterie SAS, Wervicq-Sud (Frankrig),

ved advokats A. Röhling, M. Dietrich og C. Horstkotte,

sagsøgere,

* Processprog: tysk.

mod

Europa-Kommissionen ved F. Castillo de la Torre og K. Mojzesowicz, som befuldmægtigede, bistået af avocat G. Eickstädt,

sagsøgt,

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning K(2005) 3452 af 14. september 2005 vedrørende en procedure i henhold til artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/38.337 — PO/Tråd), som ændret ved Kommissionens beslutning K(2005) 3765 af 13. oktober 2005, og subsidiært en påstand om nedsættelse af den bøde, som sagsøgerne er blevet pålagt ved den nævnte beslutning,

har

RET TEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M. Vilaras, og dommerne M. Prek (refererende dommer) og V.M. Ciucă,

justitssekretær: fuldmægtig T. Weiler,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 17. december 2008,

afsagt følgende

Dom

Sagens baggrund

A — Sagens genstand

- ¹ Ved beslutning K(2005) 3452 af 14. september 2005 vedrørende en procedure i henhold til artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/38.337 — PO/Tråd, herefter »den anfægtede beslutning«), som ændret ved Kommissionens beslutning K(2005) 3765 af 13. oktober 2005, hvoraf et sammendrag er offentliggjort i *Den Europæiske Unions Tidende* af 26. januar 2008 (EUT C 21, s. 10), fastslog Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, at sagsøgerne, Amann & Söhne GmbH & Co. KG (herefter »Amann«) og Cousin Filterie SAS (herefter »Cousin«), havde deltaget i en række aftaler og samordnet praksis på markedet for tråd til bilindustrien (herefter »tråd til bilindustrien«) i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (herefter »EØS«) i perioden fra maj/juni 1998 til den 15. maj 2000, og at Amann desuden havde deltaget i en række aftaler og samordnet praksis om industritråd til brug i andre industrigrene end bilindustrien (herefter »industritråd«) i Beneluxlandene, i Danmark, i Finland, i Norge og i Sverige (herefter »de nordiske lande«) i perioden fra januar 1990 til september 2001.
- ² Kommissionen pålagde dels Amann og Cousin en bøde på 4,888 mio. EUR in solidum for deres deltagelse i kartellet om tråd til bilindustrien i EØS, dels Amann en bøde på 13,09 mio. EUR for virksomhedens deltagelse i kartellet vedrørende industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande.

B — *Den administrative procedure*

- 3 Den 7. og 8. november 2001 foretog Kommissionen kontrolundersøgelser i henhold til artikel 14, stk. 3, i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i artikel [81 EF] og [82 EF] (EFT 1959-1962, s. 81), hos flere trådproducenter. Disse fandt sted som følge af oplysninger, som The English Needle & Tackle Co. Ltd havde meddelt i august 2000 (betragtning 78 til den anfægtede beslutning).
- 4 Den 26. november 2001 fremsatte Coats Viyella plc (herefter »Coats«) en anmodning om bødenedsættelse efter Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EFT 1996 C 207, s. 4, herefter »samarbejdsmeddelelsen«), idet anmodningen var vedlagt dokumentation for eksistensen af følgende karteller: for det første et kartel på markedet for tråd til bilindustrien i EØS, for det andet et kartel på markedet for industritråd i Det Forenede Kongerige og for det tredje et kartel på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande (betragtning 82 til den anfægtede beslutning).
- 5 På baggrund af de dokumenter, som den havde taget med efter kontrolbesøgene, og de dokumenter, som Coats havde fremsendt, fremsatte Kommissionen i marts og august 2003 begæringer om oplysninger over for de berørte virksomheder i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17 (betragtning 83 til den anfægtede beslutning).
- 6 Den 18. marts 2004 vedtog Kommissionen en klagepunktsmeddelelse, som den adresserede til flere virksomheder på grund af deres deltagelse i et eller flere af de karteller, der er anført i præmis 4 ovenfor, herunder kartellet på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande.

- 7 Alle de virksomheder, som modtog klagepunktsmeddelelsen, har indgivet skriftlige bemærkninger (betragtning 90 til den anfægtede beslutning).
- 8 Der blev afholdt en høring den 19. og 20. juli 2004 (betragtning 92 til den anfægtede beslutning).
- 9 Den 24. september 2004 fik parterne indsigt i den ikke-fortrolige version af besvarelserne af klagepunktsmeddelelsen og de bemærkninger, der var blevet fremsat af parterne under høringen, og de fik en frist til afgivelse af yderligere bemærkninger (betragtning 93 til den anfægtede beslutning).
- 10 Den 14. september 2005 vedtog Kommissionen den anfægtede beslutning.

C — Den anfægtede beslutning

1. De relevante markeder

a) Produktmarkeder

- 11 Kommissionen har i den anfægtede beslutning anført, at trådsektoren kan inddeles i to segmenter, nemlig dels et for tråd, der anvendes af industrien til at sy eller brodere forskellige slags beklædningsartikler eller andet, såsom læderartikler,

tekstilbeklædning til biler og madrasser, dels et for tråd, der er bestemt for den endelige forbruger til brug for syning eller reparation og hobbyhåndarbejde (betragtning 9 til den anfægtede beslutning).

- 12 Det fremgår af den anfægtede beslutning, at det segment, der vedrører industritråd, kan opdeles i tre kategorier efter trådens anvendelsesformål: sytråd beregnet for konfektion, der anvendes til forskellige typer af beklædning, broderitråd, der anvendes på computerstyrede industrielle broderingsmaskiner til at udsmykke beklædningsgenstande, sportssko og husholdningsstof, og specialtråd, der anvendes i forskellige sektorer, såsom i skoindustrien, læderindustrien og bilindustrien (betragtning 11 til den anfægtede beslutning).
- 13 Det fremgår ligeledes af den anfægtede beslutning, at industritråd også kan opdeles i forskellige kategorier, efter hvilken type fiber og struktur tråden har (betragtning 12 til den anfægtede beslutning).
- 14 Kommissionen har i den anfægtede beslutning vurderet, at industritråd kan udgøre et enkelt produktmarked på udbudssiden, eftersom der ikke er nogen nær sammenhæng mellem trådens endelige anvendelse og den type fiber og/eller struktur, som tråden har. Kommissionen har nærmere forklaret, at nogle kunder i konfektionsbranchen, ifølge Coats, bruger specialtråd, og at nogle kunder i broderibranchen bruger tråd beregnet for konfektion. Hertil kommer ifølge Kommissionen, at Coats har fremhævet, at produktionsprocesserne for fremstilling af henholdsvis tråd, der er beregnet for konfektion, tråd for broderi og de forskellige typer specialtråd kan være ens eller kan substituere hinanden (betragtning 13 til den anfægtede beslutning).
- 15 Ikke desto mindre har Kommissionen i den anfægtede beslutning sondret mellem tråd beregnet for bilindustrien på den ene side og tråd beregnet for al anden industri på den anden side. Selv om produktionsprocesserne for fremstilling af disse to typer tråd er ens eller kan substituere hinanden, er Kommissionen nemlig af den opfattelse, at efterspørgslen i bilindustrien kommer fra store kunder, der stiller krav om opfyldelse af højere standarder for visse af de produkter, som de anvender, f.eks. den tråd, der anvendes til sikkerhedsseler, og de ønsker ensartede produkter i de forskellige lande, hvor de anvender produkterne i bilindustrien (betragtning 14 til den anfægtede beslutning).

- 16 I den foreliggende sag er de relevante produktmarkeder i forhold til de overtrædelser, som sagsøgerne beskyldes for, dels tråd til bilindustrien, dels industritråd for så vidt angår den overtrædelse, som Amann beskyldes for.

b) Geografiske markeder

- 17 Kommissionen har i den anfægtede beslutning anført, at markedet for tråd til bilindustrien på grund af de ovennævnte høje standarder, der forudsætter ensartethed i EØS, bør udskilles fra markedet for industritråd. Således anser Kommissionen markedet for tråd til bilindustrien for at omfatte hele EØS. Kommissionen har nemlig konstateret, at kun nogle leverandører kan udbyde standardiserede varer i hele EØS. Det skyldes, at køberne har brug for ensartet tråd af hensyn til deres produktion i forskellige lande, hvor den tråd, som de anvender, skal opfylde specifikke kvalitetsnormer (f.eks. den tråd, der bruges til fabrikation af sikkerhedsseler), og at det, hvis der opstår spørgsmål om produkternes kvalitet og produktansvaret, er afgørende at kunne spore producenten af denne tråd (betragtning 21 og 22 til den anfægtede beslutning).
- 18 Derimod har Kommissionen på grundlag af de af parterne fremlagte oplysninger fastslået, at det geografiske marked for industritråd er regionalt. Den har tilføjet, at regionen i de enkelte tilfælde kan omfatte såvel flere lande i EØS, f.eks. Beneluxlandene eller de nordiske lande, som et enkelt land, f.eks. Det Forenede Kongerige (betragtning 17 til den anfægtede beslutning).
- 19 Det følger af den anfægtede beslutning, at det relevante geografiske marked for den overtrædelse vedrørende industritråd, som Amann beskyldes for, udgøres af Beneluxlandene og de nordiske lande, mens det relevante geografiske marked for den overtrædelse vedrørende tråd til bilindustrien, som begge sagsøgere beskyldes for, omfatter hele EØS.

2. De relevante markeders størrelse og struktur

- ²⁰ Kommissionen har i den anfægtede beslutning nærmere angivet, at der i Beneluxlandene og i de nordiske lande blev solgt for ca. 50 mio. EUR industritråd i 2000 og for ca. 40 mio. EUR i 2004, mens omsætningen af tråd til bilindustrien var på ca. 20 mio. EUR i 1999 (betragtning 28 og 35 til den anfægtede beslutning).
- ²¹ Det fremgår desuden, at navnlig Amann, Barbour Threads Ltd (herefter »Barbour«) — før virksomheden blev opkøbt af Coats — Belgian Sewing Thread NV (herefter »BST«), Coats, Gütermann AG og Zwicky & Co. AG (herefter »Zwicky«) var de førende udbydere af industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande i slutningen af 1990'erne, mens det for så vidt angår tråd til bilindustrien navnlig var sagsøgerne, Coats, Oxley Threads Ltd (herefter »Oxley«), Gütermann og Zwicky.

3. Beskrivelse af den ulovlige adfærd

- ²² Kommissionen har angivet i den anfægtede beslutning, at den adfærd, som sagsøgerne beskyldes for vedrørende kartellet på markedet for tråd til bilindustrien i EØS, fandt sted i perioden fra maj/juni 1998 til maj 2000.
- ²³ Deltagerne i kartellet på markedet for tråd til bilindustrien i EØS havde som deres hovedformål at fastholde et højt prisniveau (betragtning 214 til den anfægtede beslutning).
- ²⁴ Med henblik herpå fastsatte deltagerne på fem møder først og fremmest to slags vejledende priser — én for eksisterende kunder og en anden for nye kunder — for de vigtigste produkter, som de solgte til den europæiske bilindustri. Derefter udvekslede

de oplysninger om priser for individuelle kunder og om vejledende mindstepriser. Endelig aftalte deltagerne at undgå konkurrence ved at undlade at underbyde den etablerede leverandørs priser (betragtning 215 til den anfægtede beslutning).

- 25 For så vidt angår adfærden vedrørende kartellet på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande har Kommissionen konstateret, at den fandt sted i årene fra 1990 til 2001.
- 26 Ifølge Kommissionen mødtes de virksomheder, der deltog i kartellet på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande, mindst en gang om året; disse møder var organiseret i to dele — én vedrørende markedet i Beneluxlandene og én vedrørende markedet i de nordiske lande — og hovedformålet med møderne var at fastholde et højt prisniveau på begge disse markeder.
- 27 Deltagerne udvekslede prislister og oplysninger om rabatter, om forhøjelser af listepriiserne og om nedsættelse af rabatter og forhøjelse af særpriiser for bestemte kunder. Deltagerne indgik endvidere aftaler om fremtidige prislister, om maksimale rabatter, om nedsættelse af rabatter og forhøjelse af særpriiser for bestemte kunder samt aftaler om at undgå konkurrence ved at undlade at underbyde den etablerede leverandørs priser og om fordeling af kunderne mellem deltagerne (betragtning 99-125 til den anfægtede beslutning).

4. *Den anfægtede beslutnings dispositive del*

- 28 Kommissionen fastslog i den anfægtede beslutnings artikel 1, stk. 3, at seks virksomheder, herunder sagsøgerne, havde overtrådt artikel 81, stk. 1, EF og EØS-aftalens

artikel 53, stk. 1, ved at have deltaget i en række aftaler og former for samordnet praksis på markedet for tråd til bilindustrien i EØS i perioden fra maj/juni 1998 til maj 2000 for så vidt angår sagsøgerne. Tilsvarende fastslog Kommissionen i den anfægtede beslutnings artikel 1, stk. 1, at otte virksomheder, herunder Amann, havde overtrådt artikel 81, stk. 1, EF og EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, ved at have deltaget i en række aftaler og former for samordnet praksis på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande, for så vidt angår Amann i perioden fra januar 1990 til september 2001.

²⁹ I henhold til den anfægtede beslutnings artikel 2, stk. 1, blev følgende bøder pålagt

a) for kartellet på markedet for tråd til bilindustrien i EØS:

— sagsøgerne, in solidum, 4,888 mio. EUR

— Coats: 0,65 mio. EUR

— Oxley: 1,271 mio. EUR

— Barbour and Hicking Pentecost plc, in solidum: 0,715 mio. EUR

b) for kartellet på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande bl.a.:

— Coats: 15,05 mio. EUR

— Amann: 13,09 mio. EUR

— BST: 0,979 mio. EUR

— Gütermann: 4,021 mio. EUR

— Zwicky: 0,174 mio. EUR.

Retsforhandlingerne og parternes påstande

³⁰ Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 22. december 2005 har sagsøgerne anlagt den foreliggende sag.

31 Da sammensætningen af Rettens afdelinger er blevet ændret, er den refererende dommer blevet tilknyttet Femte Afdeling, hvorfor sagen er blevet henvist til denne afdeling.

32 Sagsøgerne har nedlagt følgende påstande:

— Den anfægtede beslutning annulleres, i det omfang den omhandler sagsøgerne.

— Subsidiært nedsættes bøden i passende omfang.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

33 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgerne tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retlige bemærkninger

- 34 For det første har sagsøgerne støttet påstanden om annullation af den anfægtede beslutning på et anbringende om tilsidesættelse af artikel 7, stk. 1, første punktum, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i artikel 81 [EF] og 82 [EF] (EFT 2003 L 1, s. 1).
- 35 For det andet har sagsøgerne gjort en række anbringender gældende til støtte for påstanden om bødenedsættelse. Dels har sagsøgerne foreholdt Kommissionen, at den har pålagt dem en bøde, der overstiger loftet på 10% af deres omsætning. Dels har sagsøgerne påberåbt sig syv anbringender henholdsvis om, at der er sket en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet og proportionalitetsprincippet i forbindelse med bødepålæggene, at udgangseløbet for bøden, der er pålagt for så vidt angår kartellet vedrørende industritråd, er beregnet forkert, at varigheden af overtrædelsen på markedet for industritråd er beregnet forkert, at der ikke er taget hensyn til visse formildende omstændigheder vedrørende overtrædelsen på markedet for industritråd, at der er foretaget en forkert beregning af udgangseløbet og af grundbeløbet for bøden pålagt for så vidt angår kartellet på markedet for tråd til bilindustrien, at der ikke er taget hensyn til, at kartellet på markedet for tråd til bilindustrien ikke blev gennemført, og at der er sket en tilsidesættelse af sagsøgernes ret til at blive hørt og ret til forsvar.

A — Sagsøgernes anbringende om tilsidesættelse af artikel 7, stk. 1, første punktum, i forordning nr. 1/2003 anført til støtte for påstanden om annullation af den anfægtede beslutning

1. Parternes argumenter

- 36 Sagsøgerne har anført, at overtrædelserne, som de beskyldes for, udgør en samlet overtrædelse i henhold til artikel 7, stk. 1, første punktum, i forordning nr. 1/2003, da markedet for tråd til bilindustrien og markedet for industritråd ikke er to

forskellige produktmarkeder eller geografiske markeder, da der er et subjektivt fællestræk mellem kartellerne, og da Kommissionens konstatering af, at der ikke er tale om en samlet overtrædelse, beror på ugyldige kriterier.

- 37 For det første har sagsøgerne hvad angår argumentet om, at der kun er et enkelt produktmarked, anført, at de ikke udtrykkeligt har bekræftet, at tråd til beklædning og tråd til bilindustrien udgør to forskellige markeder. I det svar, som Amann afgav på begæringen om oplysninger, beskrev virksomheden nemlig markedet for tråd til bilindustrien som et verdensmarked, uden at der heri lå, at det skulle udgøre et selvstændigt marked. Amann kunne desuden ikke have karakteriseret segmentet for tråd til bilindustrien sådan efter at have givet udtryk for sine vurderinger med hensyn til seks forskellige segmenter for tråd.
- 38 Det kan ifølge sagsøgerne heller ikke på grundlag af tilkendegivelser fra andre markedsoperatører, såsom Coats og Gütermann, konkluderes, at markedet for tråd til bilindustrien og markedet for industritråd er to forskellige markeder.
- 39 Efter sagsøgernes opfattelse bekræfter alle virksomhedernes produktpræsentationer, at der er tale om et enkelt marked. Det gælder navnlig for den opdeling i segmenter, som Gütermann, Amann og Coats har foretaget. Deraf fremgår, at den samme type tråd kan anvendes i forskellige brancher.
- 40 Det forhold, at store kunder i bilindustrien stiller krav om opfyldelse af høje standarder, berettiger heller ikke en sontring mellem industritråd og tråd til bilindustrien. Tråden produceres nemlig hovedsageligt i overensstemmelse med bilindustriens krav og leveres med samme kvalitet til store kunder i andre industrisektorer. Det ville desuden ikke være økonomisk forsvarligt at producere to typer tråd af forskellig kvalitet. Teknisk set er tråden til bilindustrien nemlig stort set identisk med industritråden.

Disse to typer tråd kan derfor substituere hinanden, og markedsføringen af dem er i øvrigt baseret på varerne og ikke på kunderne.

- 41 For det andet har sagsøgerne foreholdt Kommissionen, at den ikke har undersøgt, om de forskellige former for adfærd, som de beskyldes for, hænger sammen indbyrdes i kraft af et subjektivt fællestræk og dermed udgør en samlet overtrædelse. Kommissionen har selv fastslået, at overtrædelserne alle havde til formål at fordreje den normale prisudvikling på det relevante marked.
- 42 Det forhold, at der er tale om prisaftaler, og at beslutningerne for hver af de omhandlede regioner stort set er identiske, understøtter opfattelsen af, at de fastslåede overtrædelser må anses for ét samlet forhold. Sagsøgerne har tilføjet, at det i de fleste medlemsstater er et subjektivt element, der er det afgørende kriterium for at kunne fastslå en samlet overtrædelse.
- 43 De har desuden anført, at i betragtning af den gennemsnitlige størrelse af de fleste af de berørte virksomheder må deres ledelser og partnere nødvendigvis have haft kendskab til de forskellige overtrædelser. De har præciseret, at det subjektive element i deres tilfælde ydermere består i, at de ikke har nogen intern opdeling af ansvarsområdet for markedsføringen af industritråd og tråd til bilindustrien.
- 44 Herudover har de nærmere bestemt anført, at Kommissionens fremgangsmåde er inkonsistent, idet den har taget udgangspunkt i princippet om en samlet overtrædelse for så vidt angår de successive overtrædelser begået inden for rammerne af det enkelte kartel, men ikke har haft samme tilgang til kartellerne indbyrdes. De har i denne forbindelse bemærket, at betragtning 266-270 til den anfægtede beslutning indeholder flere selvmodsigelser, som taler imod Kommissionens synspunkt om særskilte overtrædelser.

- 45 For det tredje har sagsøgerne anfægtet de kriterier, som Kommissionen har anvendt til at afgøre, hvorvidt der foreligger en samlet overtrædelse.
- 46 Først og fremmest har de anført, at disse kriterier er ugyldige. De har herom gjort gældende, dels at Kommissionen selv har udvist vaklen ved anvendelsen af kriterierne for afgørelsen af, hvorvidt der foreligger en samlet overtrædelse, idet den har fastslået, at der foreligger to forskellige overtrædelser, og begrundet det med henvisning til forskellige deltagere, en forskellig virkemåde og manglende overordnet koordinering, hvorefter den har lagt til grund, at de omhandlede markeder er forskellige, og derpå tilkendegivet, at aftalerne vedrørende Beneluxlandene og de nordiske lande skulle behandles samlet, da de er sammenhængende i kraft af samme organisering, virkemåde og deltagere. Heraf har sagsøgerne udledt, at kriteriet om en overordnet koordinering ikke længere har nogen betydning for anerkendelsen af en samlet overtrædelse i Beneluxlandene og i de nordiske lande.
- 47 Dels er sagsøgerne af den opfattelse, at kriteriet om afgrænsning af produktmarkedet er irrelevant i tilfælde, hvor varerne er af lignende art. Bortset fra de tilfælde hvor det er åbenbart, at varerne ikke hører til det samme marked, svarer anvendelsen af dette kriterium nemlig til at tillægge Kommissionen en skønsmargin med hensyn til sanktionering af konkurrenceretlige overtrædelser, som nærmest er umulig at kontrollere. Kriteriet om forskellige deltagere er også irrelevant. Sagsøgerne har således understreget, at det er uden betydning, hvem de deltagende virksomheder repræsenteres af, da deltagelsen tilskrives virksomheden som sådan.
- 48 Herudover har Amann og Cousin gjort gældende, at anvendelsen af disse kriterier under alle omstændigheder burde have fået Kommissionen til at fastslå, at der foreligger en samlet overtrædelse.
- 49 De har herom for det første anført, at Kommissionen ikke kan fastslå, at der foreligger to forskellige overtrædelser, med manglende overordnet koordinering mellem

kartellerne som gyldig begrundelse, eftersom den selv har fremhævet — idet den har henvist til Coats' udtalelser på dette punkt — at det ikke var nødvendigt at iværksætte en overordnet koordinering mellem de omhandlede regioner, fordi produktmarkerne snarere var afgrænset til de enkelte lande. Tilsvarende er Kommissionens forsøg på at sondre mellem koordineringen af de geografiske markeder og af de forskellige produktmarkeder irrelevant, eftersom det ikke ville give mening at foretage en koordinering af forskellige produktmarkeder i tilfælde, hvor de geografiske markeder er forskellige. Derfor har sagsøgerne anført, at det ved vurderingen af den omhandlede adfærd skal lægges til grund, at møderne vedrørende de forskellige regioner indgik i en overordnet plan, der var tiltrådt af deres respektive direktioner og nedfældet på skrift, hvilket dokumenterer en løbende kontakt mellem repræsentanterne for Coats og Amann, og den omhandlede en »overordnet strategi« for Europa. Disse dokumenter vidner om forekomsten af et fælles subjektivt element. Sagsøgerne har i denne forbindelse foreholdt Kommissionen, at den ikke har undersøgt, om sådanne aftaler ikke også var indgået mellem Coats og andre konkurrenter.

50 For det andet er der ikke nogen afgørende forskel mellem deltagerne i aftalerne og organiseringen af dem. I denne forbindelse har sagsøgerne anført, at en samlet overtrædelse i begrebets juridiske forstand ifølge retspraksis ikke kan udelukkes, blot fordi hver virksomhed deltager i overtrædelsen på en måde, som er særegen for den, og at en virksomhed således kan have deltaget i et enkelt kartel uden at have taget del i al den aktivitet, der godtgør dets eksistens.

51 På baggrund af disse bemærkninger har sagsøgerne anført, at alene tre virksomheder har taget del i en enkelt aftale, mens alle de andre har været implicerede i mindst to aftaler, hvorfor der er et overlap, hvad deltagerne angår, hvilket taler for, at der foreligger en samlet overtrædelse. Desuden understøtter en sammenligning af møderne vedrørende kartellet på markedet for industritråd med dem vedrørende kartellet på markedet for tråd til bilindustrien på ingen måde det synspunkt, at der foreligger særskilte overtrædelser. Møderne blev i begge tilfælde afholdt uregelmæssigt.

52 Kommissionen har afvist disse argumenter.

2. *Rettens bemærkninger*

a) Sondringen mellem produktmarkederne og de geografiske markeder

- 53 Det fremgår af den anfægtede beslutning, at Kommissionen på grund af den specifikke karakter af markedet for tråd til bilindustrien anså det for at være forskelligt fra markedet for industritråd både med hensyn til varerne og i geografisk henseende (jf. præmis 12-16 og 18-20 ovenfor).
- 54 Det bemærkes indledningsvis, at Fællesskabets retsinstanser kun kan foretage en begrænset prøvelse af afgrænsningen af det relevante marked, i den udstrækning denne afgrænsning indebærer komplekse økonomiske vurderinger fra Kommissionens side (jf. i denne retning Rettens dom af 30.3.2000, sag T-65/96, Kish Glass mod Kommissionen, Sml. II, s. 1885, præmis 64, og af 6.6.2002, sag T-342/99, Airtours mod Kommissionen, Sml. II, s. 2585, præmis 26). De kan dog ikke afholde sig fra at kontrollere Kommissionens fortolkning af oplysninger af økonomisk art. Det påhviler dem at efterprøve, om Kommissionen har baseret sin vurdering på beviser, som er nøjagtige, troværdige og sammenhængende, og om beviserne udgør alle de relevante oplysninger, som skal tages i betragtning i forbindelse med en vurdering af en kompleks situation, og om oplysningerne kan understøtte Kommissionens konklusioner (jf. dom af 17.9.2007, sag T-201/04, Microsoft mod Kommissionen, Sml. II, s. 3601, præmis 482).
- 55 Dernæst bemærkes, at det marked, der skal tages i betragtning, omfatter alle de varer, som på grund af deres egenskaber er særligt egnede til at opfylde vedvarende behov, og som andre varer kun i ringe omfang kan substituere (Domstolens dom af 9.11.1983, sag 322/81, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin mod Kommissionen, Sml. s. 3461, præmis 37). Domstolen har nærmere bestemt fastslået, at begrebet produktmarked nemlig indebærer, at der kan være effektiv konkurrence mellem de varer, som indgår i markedet, hvilket forudsætter en tilstrækkelig grad af substituerbarhed mellem disse varer, der indgår i samme marked (Domstolens dom af 13.2.1979, sag 85/76, Hoffmann-La Roche mod Kommissionen, Sml. s. 461, præmis 28).

- 56 Substituerbarheden vurderes ud fra varernes særegne kendetegn, konkurrencevilkårene og efterspørgsels- og udbudsstrukturen på det pågældende marked (dommen i sagen *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin mod Kommissionen*, nævnt i præmis 55 ovenfor, præmis 37).
- 57 Selv om efterspørgselssubstitution ud fra et økonomisk synspunkt er det mest umiddelbare og effektive vurderingskriterium i forhold til leverandørerne af et givet produkt (Rettens dom af 4.7.2006, sag T-177/04, *easyJet mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1931, præmis 99), kan udbudssubstitution også tages i betragtning ved afgrænsning af det relevante marked i de situationer, hvor udbudssubstitutionen har de samme effektive og direkte virkninger som efterspørgselssubstitution. Således ligger det i kriteriet om udbudssubstitution, at producenterne blot ved en teknisk tilpasning kan optræde på det pågældende marked med tilstrækkelig styrke til at udgøre en reel modvægt til de producenter, som allerede befinder sig på markedet (Rettens dom af 30.9.2003, forenede sager T-191/98 og T-212/98 — T-214/98, *Atlantic Container Line m.fl. mod Kommissionen*, Sml. II, s. 3275, præmis 829).
- 58 Med hensyn til selve varerne bemærkes, at de kan udgøre et adskilt marked, når de kan individualiseres ved specielle produktionskendetegn, som gør dem særligt egnede til dette formål, eller ved deres anvendelse (Domstolens dom af 21.2.1973, sag 6/72, *Europemballage og Continental Can mod Kommissionen*, Sml. s. 215, præmis 33).
- 59 Endelig bemærkes, at Kommissionen har vedtaget en meddelelse om afgrænsning af det relevante marked i forbindelse med Fællesskabets konkurrenceret (EFT 1997 C 372, s. 5, herefter »meddelelsen om markedsafgrænsning«), hvori den har præciseret, hvilke vurderingskriterier den anvender til afgrænsning af det relevante produktmarked og til afgrænsning af det relevante geografiske marked. Ved det relevante produktmarked forstås markedet »for alle de produkter og/eller tjenesteydelser, som forbrugeren anser for indbyrdes substituerbare på grund af deres egenskaber, pris og anvendelsesformål«. Ved det relevante geografiske marked forstås »det område, hvor de deltagende virksomheder er involveret i udbud af og efterspørgsel efter produkter

eller tjenesteydelser, og som har tilstrækkelig ensartede konkurrencevilkår og kan skelnes fra de tilstødende områder, fordi konkurrencevilkårene der er meget anderledes«. Det relevante marked for vurdering af et givet konkurrencemæssigt problem afgrænses derfor ved en kombination af produktmarkedet og det geografiske marked.

- ⁶⁰ I lyset af disse bemærkninger skal der foretages en undersøgelse af velbegrundet-
heden af Kommissionens konklusioner omhandlet i betragtning 14 og 22 til den
anfægtede beslutning, hvorefter der foreligger to forskellige produktmarkeder og
geografiske markeder, nemlig dels markedet for tråd til bilindustrien i EØS, dels mar-
kedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande. Til grund herfor ligger
Kommissionens vurdering af varernes substituerbarhed, både af efterspørgsels- og af
udbudssubstitutionen.
- ⁶¹ For det første indeholder den anfægtede beslutning en række momenter, som taler
for, at der ikke foreligger efterspørgselssubstitution.
- ⁶² Først og fremmest fremgår det af betragtning 14 og 22 til den anfægtede beslutning,
at efterspørgslen i bilindustrien kommer fra store kunder, og at der er betydeligt færre
af dem, end der er virksomheder, som er kunder på markedet for industritråd. Sagsø-
gerne har ikke sat spørgsmålstegn ved denne kendsgerning. De har under retsmødet
bekræftet, at kunderne i bilindustrien er de største kunder, fordi de køber meget store
kvantiteter.
- ⁶³ Dernæst fremgår det af nævnte betragtninger til den anfægtede beslutning, at kun-
derne i bilindustrien køber tråd til deres produktionsanlæg, som er beliggende i for-
skellige lande, og at de derfor forlanger et ensartet produkt til brug i hvert af disse
lande. Dette behov for ensartethed, som sagsøgerne i øvrigt ikke bestrider, kan fuldt
ud forklares ud fra et økonomisk synspunkt. Det er nemlig en logisk antagelse, at
det medfører omkostninger at tilpasse produktionsmaskinerne til den anvendte
type tråd. Derfor søger bilindustrien at minimere sine udgifter ved at købe en meget

specifik tråd i store mængder og en gang for alle tilpasse produktionsmaskinerne i de forskellige lande til denne type tråd.

- ⁶⁴ Endelig fremgår det af betragtning 14 og 22 til den anfægtede beslutning, at tråd til bilindustrien skal opfylde nogle særligt høje krav, som er særegne for denne sektor, og at det af hensyn til spørgsmål vedrørende produkternes kvalitet og produktansvaret er afgørende at kunne spore producenten af denne tråd. Dette forhold har sagsøgerne bekræftet både i stævningen og under retsmødet.
- ⁶⁵ Sagsøgerne har nemlig anerkendt, at det generelt er kunderne, der afgør, hvilken tråd de har brug for til deres produktion, og kunderne vælger derfor den vare, der opfylder deres behov som brugere. Sagsøgerne har indrømmet, at især kunderne i bilindustrien forlanger, at den tråd, som de køber, som minimum opfylder standarden ISO 9002. De har endda under retsmødet præciseret, at man i bilindustrien opererer med nogle særlige karakteristika benævnt »TS950«, og at sagsøgerne tager hensyn til dem i deres produktion.
- ⁶⁶ Desuden har sagsøgerne beskrevet den certificeringsprocedure for tråd, som kunderne i bilindustrien følger. Først fremstiller sagsøgerne en type tråd, der som minimum opfylder standarden ISO 9002. Derefter testes tråden af bilproducenten, som ønsker at anvende den i sin produktion, og endelig får sidstnævnte tråden certificeret, hvis testen virker overbevisende.
- ⁶⁷ På denne baggrund må det antages, at den specielle tråd, som bilindustrien vælger, ikke kan substitueres af anden industritråd. Det forhold, at denne type tråd sælges til andre kunder end dem i bilindustrien, er uden betydning i denne sammenhæng. Til forskel fra de eventuelle andre købere af denne vare køber virksomhederne i

bilindustrien nemlig kun tråd af den specifikke, væsentlige kvalitet, som disse virksomheder har fået certificeret i kraft af dens særlige egenskaber. Følgelig kan sagsøgerne ikke med rette gøre gældende, at der foreligger efterspørgselssubstitution.

- 68 De udtalelser, som Coats afgav som svar på Kommissionens begæring om oplysninger, taler også for, at der ikke foreligger efterspørgselssubstitution. Coats har nemlig fremhævet, at nogle kunder i konfektionsbranchen anvender en tråd beregnet for broderi, ligesom nogle kunder i broderibranchen anvender tråd beregnet for konfektion. Derimod er en tilsvarende efterspørgselssubstitution blandt kunderne i bilindustrien ikke omtalt.
- 69 For det andet bemærkes, at selv om Kommissionen har vurderet, at industritråd på udbudssiden kan anses for et enkelt produktmarked, fordi der ikke er nogen nær sammenhæng mellem den anvendelse, der i sidste ende foretages af tråden, og den type fiber og/eller struktur, tråden har, og produktionsprocesserne for fremstilling af industritråd er ens eller kan substitueres, har den alligevel konkluderet, at det ikke forholder sig tilsvarende for så vidt angår tråd til bilindustrien.
- 70 Kommissionen har baseret denne konklusion på det specielle ved tråd til bilindustrien, på nødvendigheden af at kunne sikre et standardiseret udbud og på evnen til at kunne opfylde kravene fra denne sektors store kunder. Den har også lagt vægt på det forhold, at det geografiske marked for tråd til bilindustrien omfatter hele EØS, hvori- mod det for industritråd er regionalt. Kommissionen har på den baggrund vurderet, at kun nogle virksomheder kan efterkomme denne efterspørgsel (jf. betragtning 22 til den anfægtede beslutning).
- 71 Først og fremmest følger det af punkt 20 i meddelelsen om markedsafgrænsning, at udbudssubstitution forudsætter, at leverandørerne som reaktion på små, men varige ændringer i de relative priser omgående kan omstille produktionen til de relevante

produkter og markedsføre dem på kort sigt, uden at det medfører betydelige ekstraomkostninger eller risici. Dernæst har Kommissionen i punkt 21 i meddelelsen om markedsafgrænsning fremhævet, at udbudssubstitution ofte foreligger i tilfælde, hvor virksomhederne markedsfører et produkt i en lang række forskellige kvaliteter eller typer, og at de forskellige kvaliteter vil blive betragtet som ét produktmarked, selv om de ikke er substituerbare for en bestemt endelig forbruger eller en bestemt gruppe af endelige forbrugere. Industriråd svarer ved første øjekast til den type vare, der er omhandlet i punkt 21 i meddelelsen om markedsafgrænsning.

72 Endelig har Kommissionen i punkt 22 og 23 i meddelelsen om markedsafgrænsning gennem konkrete eksempler fastslået, at de pågældende leverandører uden varsel skal kunne udbyde og sælge disse varer af forskellig kvalitet uden væsentligt øgede omkostninger, og uden at der gør sig særlige vanskeligheder gældende med hensyn til distributionen.

73 Det skal i lyset af disse betragtninger afgøres, om Kommissionen har vurderet kriteriet om udbudssubstitution korrekt.

74 For det første bemærkes, som nævnt i præmis 63 ff. ovenfor, at producenterne af tråd til bilindustrien skal tilpasse deres produktionsmaskiner, for at den producerede tråd opfylder specifikke normer.

75 For det andet bemærkes, at sagsøgernes argumentation om lave produktionsomkostninger for tråd til bilindustrien ikke er overbevisende. Sagsøgerne gør nemlig ganske vist gældende, at tråden hovedsageligt produceres i overensstemmelse med bilindustriens krav og leveres med samme kvalitet til kunder i andre industrisektorer, men at der ville være alt for høje omkostninger forbundet med tilpasning af

produktionskæden, hvis de skulle producere én vare kun til bilindustrien for derefter at omstille produktionskæden og tilpasse den til produktion af varer til andre industrisektorer.

- 76 Det forholder sig ikke desto mindre således, at når en virksomhed, der allerede befinder sig på markedet for tråd til bilindustrien, for at rationalisere produktionen hovedsageligt fremstiller tråd af højeste kvalitet uafhængigt af varens anvendelsesformål, gør virksomheden det kun, fordi den er på markedet for tråd til bilindustrien, og der er høje produktionsomkostninger forbundet med at fremstille tråd til bilindustrien, der opfylder de specifikke standarder herfor. Med andre ord har en virksomhed, som primært producerer tråd beregnet for konfektion eller for broderi, ingen interesse i at fremstille en specialtråd beregnet for bilindustrien alene med henblik på muligvis at kunne sælge denne tråd til eventuelle kunder i bilindustrien.
- 77 Således er det ikke godtgjort, at sagsøgernes tilkendegivelse af, at produktionsomkostningerne for tråd til bilindustrien er så lave, at der altid produceres efter en høj standard, gælder i forhold til producenterne af industritråd.
- 78 For det tredje har sagsøgerne ikke under den administrative procedure rejst tvivl om den tydelige forskel mellem de to geografiske markeder. I det svar, som Amann afgav på Kommissionens begæring om oplysninger, beskrev virksomheden endda markedet for tråd til bilindustrien som et verdensmarked. Også Coats gjorde det klart, at sidstnævnte marked i kraft af dets specifikke karakter må afgrænses til »regionale« og »globale« leverandører, idet disse angivelser set i forhold til den sammenhæng, som de indgik i i svaret, skal opfattes som »omfattende hele EØS« og »verdensomspændende«.
- 79 Således ville udbudssubstitution forudsætte, at hovedparten af trådproducenterne skulle være i stand til at fremstille den specielle og ensartede tråd i store mængder til alle kunderne i bilindustrien og distribuere den med kort varsel i hele EØS. Henset til de foregående bemærkninger kan en sådan argumentation ikke tiltrædes.

- 80 Følgelig har Kommissionen ikke anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at konkludere, at der foreligger to forskellige produktmarkeder og geografiske markeder på udbudssiden.
- 81 I denne forbindelse præciseres, at Kommissionen har foretaget en korrekt vurdering og fortolkning af de svar, som sagsøgerne og andre berørte virksomheder har afgivet, og som ligger til grund for dens konklusion om, at der foreligger to forskellige produktmarkeder.
- 82 Allerførst spurgte Kommissionen sagsøgerne, om tråd til industriel fremstilling af tøj, tråd til industrielt broderi, specialtråd til industriel brug og tråd til privat brug udgjorde forskellige produktmarkeder inden for trådsektoren. Kommissionen medsendte også en skematisk opstilling, hvormed den tilsigtede en afgrænsning af de relevante geografiske markeder for hver af de førnævnte kategorier af tråd, og hvori »tråd til bilindustrien« figurerede som en selvstændig kategori. Kommissionen anså sidstnævnte kategori for omfattet af kategorien specialtråd til industriel brug, men understregede, at den ønskede at få Amanns og Cousins syn på det relevante geografiske marked for denne type tråd.
- 83 Amann anførte i sit svar på begæringen om oplysninger, at Kommissionens detaljerede vurdering var korrekt med den begrundelse, at »der foreligger produktkrav og specifikke behov hos kunderne, som særligt inden for beklædningsindustrien tydeligt adskiller sig fra de krav og behov, der gør sig gældende i de to andre sektorer, hvad angår udvalget af farvesammensætninger m.v.«. Cousin erklærede sig ligeledes fuldstændigt enig i den af Kommissionen foretagne opdeling i segmenter. Virksomheden præciserede imidlertid, at det er meget vanskeligt at vurdere markederne, navnlig hvad angår specialtråd, eftersom der er en meget stor spredning mellem de forskellige former for anvendelse heraf, idet den fremhævede, at den havde opregnet mere end 80 fagområder.
- 84 Det er således hævet over enhver tvivl, at sagsøgerne udtrykkeligt har anerkendt, at markedet for specialtråd udgør et enkelt produktmarked, men i modsætning til hvad Kommissionen har tilkendegivet i sine skrivelser, har de ikke udtrykkeligt anerkendt,

at markedet for tråd til bilindustrien, som udgør en del af markedet for specialtråd, i sig selv udgør et særskilt produktmarked.

- ⁸⁵ Gütermann har endvidere anerkendt den af Kommissionen foreslåede underinddeling, men har ikke udtalt sig udtrykkeligt om markedet for tråd til bilindustrien. Coats har på spørgsmålet om produktmarkeder svaret, at der efter virksomhedens opfattelse ikke er tilstrækkelig forskel på varerne til, at man kan konkludere, at der foreligger tre forskellige markeder, alt imens virksomheden anerkendte den specifikke karakter af markedet for tråd til bilindustrien som nævnt i præmis 78 ovenfor. Kun Oxley har udtrykkeligt bekræftet og begrundet, at markedet for tråd til bilindustrien udgør et selvstændigt marked.
- ⁸⁶ Selv om spørgsmålet om den selvstændige karakter af markedet for tråd til bilindustrien ikke synes helt så klart på grundlag af en fortolkning af de nævnte elementer, som Kommissionen giver indtryk af, er dens slutninger dog hverken baseret på et åbenbart fejlskøn eller for urigtige faktiske omstændigheder.
- ⁸⁷ Kommissionens slutninger bestyrkes i øvrigt af andre indicier, såsom virksomhedernes internetsider, hvor tråd til bilindustrien på flertallet af dem står opført under en selvstændig overskrift. Tilsvarende er disse virksomheder alle indehavere af varemærker for tråd designet specifikt med henblik på denne sektor.
- ⁸⁸ Heraf følger, at Kommissionen ikke har anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved i denne sag at konkludere, at markedet for tråd til bilindustrien og markedet for industritråd udgør to særskilte markeder.

b) Anbringendet om en »samlet plan«

- ⁸⁹ Det bemærkes indledningsvis, at begrebet en samlet overtrædelse vedrører en situation, hvor flere virksomheder har deltaget i en overtrædelse bestående af en vedvarende adfærd, hvor der forfølges et enkelt økonomisk formål med henblik på at fordreje konkurrencen, eller individuelle overtrædelser, som er indbyrdes forbundet af et fælles mål (idet samtlige dele har det samme formål) og de samme aktører (de samme virksomheder, som bevidst stræber efter det samme formål) (Rettens dom af 8.7.2008, sag T-53/03, BPB mod Kommissionen, Sml. II, s. 1333, præmis 257).
- ⁹⁰ Dernæst bemærkes, at en tilsidesættelse af artikel 81, stk. 1, EF kan foreligge ikke alene ved en enkeltstående handling, men også ved en række handlinger eller en sammenhængende adfærd. Denne fortolkning kan ikke anfægtes under henvisning til, at et eller flere elementer i rækken af handlinger eller i den sammenhængende adfærd også i sig selv og isoleret betragtet kan udgøre en tilsidesættelse af den nævnte bestemmelse. Når de forskellige handlinger indgår i en »samlet plan«, fordi de har det samme formål, nemlig at fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet, kan Kommissionen med rette pålægge ansvaret for disse handlinger på grundlag af deltagelsen i overtrædelsen betragtet i sin helhed (Domstolens dom af 7.1.2004, forenede sager C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P og C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 123, præmis 258).
- ⁹¹ Desuden kan begrebet en samlet overtrædelse ifølge fast retspraksis vedrøre den retlige kvalificering af en konkurrencebegrænsende adfærd som aftaler, en samordnet praksis eller vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder (jf. i denne retning Rettens dom af 20.4.1999, forenede sager T-305/94 — T-307/94, T-313/94 — T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 og T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 931, præmis 696-698, af 20.3.2002, sag T-9/99, HFB m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1487, præmis 186, og af 12.12.2007, forenede sager T-101/05 og T-111/05, BASF mod Kommissionen, Sml. II, s. 4949, præmis 159).
- ⁹² Det skal ligeledes præciseres, at begrebet et fælles mål ikke kan fastsættes under en generel henvisning til en konkurrenceforvridning på det af overtrædelsen berørte

marked, eftersom påvirkningen af konkurrencevilkårene, som formål eller virkning, udgør et væsentligt forhold ved enhver adfærd, som er omfattet af anvendelsesområdet for artikel 81, stk. 1, EF. En sådan definition af begrebet et fælles mål risikerer, at begrebet en samlet og vedvarende overtrædelse ville blive berøvet en del af sin mening, i det omfang den ville bevirke, at flere former for adfærd vedrørende en erhvervssektor, som er forbudte i henhold til artikel 81, stk. 1, EF, systematisk skal kvalificeres som forhold, der udgør en samlet overtrædelse. Med henblik på at kvalificere forskellige former for udvist adfærd som en samlet og vedvarende overtrædelse skal det således kontrolleres, om de fremstod som et supplement til hinanden i den forstand, at hver af disse handlinger skulle bidrage til at imødegå en eller flere konsekvenser af den normale konkurrence, og gennem et samspil bidrog til virkeliggørelsen af de af overtræderne tilstræbte samlede konkurrencebegrænsende virkninger i forbindelse med en overordnet plan med et fælles mål. Der skal i denne forbindelse tages hensyn til enhver omstændighed, som kan fastslå eller rejse tvivl om den nævnte forbindelse, såsom anvendelsesperioden, indholdet (herunder de anvendte metoder), og i sammenhæng hermed formålet med de pågældende forskellige former for adfærd (jf. i denne retning dommen i sagen BASF mod Kommissionen, nævnt i præmis 91 ovenfor, præmis 179-181).

⁹³ Derfor kan Kommissionen på objektivet grundlag indlede særskilte procedurer, konstatere flere særskilte overtrædelser og pålægge flere særskilte bøder (jf. i denne retning Rettens dom af 15.6.2005, forenede sager T-71/03, T-74/03, T-87/03 og T-91/03, Tokai Carbon m.fl. mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, herefter »Tokai II-dommen«, præmis 124).

⁹⁴ Endelig bemærkes, at kvalificeringen af visse ulovlige handlinger som handlinger, der udgør én og samme overtrædelse eller flere overtrædelser, i princippet ikke er uden følger for den bøde, der kan pålægges. En konstatering af flere særskilte overtrædelser kan nemlig føre til pålæg af flere særskilte bøder, som hver især ikke overstiger de i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 fastsatte rammer (dommen i sagen BASF mod Kommissionen, nævnt i præmis 91 ovenfor, præmis 158).

⁹⁵ I lyset af disse betragtninger skal det vurderes, om der foreligger en »samlet plan«.

- ⁹⁶ Indledningsvis bemærkes, at sagsøgerne i det væsentlige har gjort gældende, at det fælles subjektive element i denne sag består i, at overtrædelserne alle havde til formål at fordreje den normale prisudvikling. Det hører imidlertid med til ethvert priskartel at have til formål at fordreje priserne, og det er derfor ikke i sig selv tilstrækkeligt til at godtgøre, at der foreligger et fælles subjektivt element. Modsat sagsøgernes tilkendegivelser har Kommissionen i den anfægtede beslutning ikke taget udgangspunkt i princippet om sammenhængende overtrædelser. Den har nemlig blot i betragtning 269 til beslutningen nævnt, at det hører til denne type kartel at have et fælles konkurrencebegrænsende mål og et fælles økonomisk formål, som består i at fordreje den normale prisudvikling, idet den fremhævede, at dette mål og dette formål ligger til grund for hver af de tre særskilte overtrædelser.
- ⁹⁷ Dernæst bemærkes, at Kommissionen med henblik på at modbevise, at der foreligger en samlet overtrædelse, hovedsageligt har lagt til grund, i tillæg til at markedet for tråd til bilindustrien og markedet for industritråd er to forskellige markeder, som det i øvrigt er anført i præmis 53-88 ovenfor, at der ikke er sammenfald mellem flertallet af deltagerne i kartellerne, og at der ikke har været nogen overordnet koordinering af disse karteller. Sagsøgerne har ikke formået at så tvivl om disse kriterier og har ikke påvist, at de forskellige konkurrencebegrænsende handlinger er »nært forbundne«.
- ⁹⁸ For det første bemærkes vedrørende kriteriet om, at deltagerne ikke var de samme, at Kommissionen i betragtning 96 og 216 til den anfægtede beslutning opregnede deltagerne i kartellet på markedet for tråd til bilindustrien og i kartellet på markedet for industritråd. Derefter vurderede Kommissionen i betragtning 265, litra a), til den anfægtede beslutning, at flertallet af virksomhederne kun havde deltaget i et enkelt kartel, eftersom de ikke udøvede nogen aktivitet på de af det andet kartel berørte markeder.
- ⁹⁹ Det må konstateres, at ud af de ti virksomheder, der har deltaget i det ene og/eller det andet af disse karteller, har kun tre været impliceret i begge karteller. Ackermann Nähgarne GmbH & Co, Bieze Stork BV, BST, Cousin, Gütermann, Zwicky og Oxley har nemlig kun været indblandet i det ene af dem. Kun Coats, Barbour (indtil det blev overtaget af Coats) og Amann har deltaget i begge karteller. Disse tre virksomheders

deltagelse i begge karteller udgør ikke i sig selv et indicium for, at der foreligger en fælles strategi (jf. i denne retning Tokai II-dommen, nævnt i præmis 93 ovenfor, præmis 120). Det skal derudover fremhæves, at de repræsentanter for virksomhederne, bortset fra Barbour, som deltog i de afholdte møder i kartellet på markedet for tråd til bilindustrien og i kartellet på markedet for industritråd, ikke var de samme i den periode, hvor de to karteller overlappede hinanden tidsmæssigt (1998-2000).

- ¹⁰⁰ Følgelig har Kommissionen ikke anlagt et åbenbart urigtigt skøn i forbindelse med vurderingen foretaget i betragtning 265, litra a), til den anfægtede beslutning.
- ¹⁰¹ For det andet kan kartellernes indhold heller ikke begrunde, at der skulle foreligge en overordnet plan. Det fremgår nemlig af den anfægtede beslutning, at der i denne henseende er tydelig forskel på det respektive indhold af kartellet på markedet for tråd til bilindustrien og af kartellet på markedet for industritråd.
- ¹⁰² Vedrørende kartellet på markedet for tråd til bilindustrien fremgår det af betragtning 215, 220, 223, 224, 226, 228-230, 233-236 og 238 til den anfægtede beslutning, dels at de oplysninger, som deltagerne i kartellet udvekslede, angik de priser, der anvendtes i forhold til bestemte kunder, dels at de indgåede aftaler bestod i fastsættelse af minimumsmålpriser for de vigtigste varer, som de solgte til kunderne i bilindustrien, i fastsættelse af to slags målpriser for henholdsvis eksisterende kunder og for nye kunder samt i fastsættelse af minimumsmålpriser i forhold til bestemte kunder omhandlet af de udvekslede oplysninger. Deltagerne aftalte også at undgå konkurrence ved undlade at underbyde den faste leverandørs priser.
- ¹⁰³ Vedrørende kartellet på markedet for industritråd fremgår det af betragtning 99-153 til den anfægtede beslutning, dels at de udvekslede oplysninger drejede sig om listepriser og rabatter, om forhøjelse af listepriser, om nedsættelse af rabatter og forhøjelse af særpriser for bestemte kunder, dels at parterne indgik aftaler om fremtidige prislistes, om maksimale rabatter, om nedsættelse af rabatter og forhøjelse af særpriser for

bestemte kunder samt aftalte at undgå konkurrence ved at undlade at underbyde den faste leverandørs priser.

- 104 De nævnte betragtninger til den anfægtede beslutning bekræfter, at der er tydelig forskel på indholdet af de to karteller. Det forhold, at der er visse ligheder mellem disse to karteller, såsom aftalerne om at undgå konkurrence ved at undlade at underbyde den faste leverandørs priser, kan ikke i sig selv have nogen indvirkning på denne konstatering.
- 105 For det tredje fungerede de to karteller i vidt omfang efter forskellige fremgangsmåder. Som anført af Kommissionen i betragtning 218 til den anfægtede beslutning var kartellet på markedet for tråd til bilindustrien organiseret på en ret fleksibel måde i form af mindre møder afholdt uregelmæssigt suppleret af hyppigt forekommende bilaterale kontakter. Af betragtning 96-99 og 149-153 til den anfægtede beslutning fremgår, at kartellet på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande derimod udmøntede sig i afholdelse af møder mindst en gang om året, og at disse møder var delt i to, én del forbeholdt markedet i de nordiske lande og én del forbeholdt markedet i Beneluxlandene. Desuden fremgår det, at der jævnlige blev taget bilaterale kontakter.
- 106 På baggrund af disse omstændigheder har Kommissionen ikke anlagt et urigtigt skøn ved i betragtning 265-267 til den anfægtede beslutning at have konkluderet, at der måtte sondres mellem kartellet på markedet for tråd til bilindustrien og kartellet på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande, og at der således forelå to særskilte overtrædelser.
- 107 I denne forbindelse bemærkes, at kartellet på markedet for industritråd i Beneluxlandene og kartellet på markedet for industritråd i de nordiske lande — i modsætning til kartellet på markedet for tråd til bilindustrien — blev betragtet som en samlet overtrædelse med den begrundelse, at varerne var af samme art, at karteldeltagerne

var de samme, at der var lighed for så vidt angår indholdet af og fremgangsmåden for kartellet, at møderne afholdtes samme dag, og at de deltagende virksomheder repræsenteredes ved de samme personer på disse møder.

- 108 Desuden bemærkes, at argumenterne dels om manglende intern opdeling i de sagsøgende virksomheder af ansvarsområdet for markedsføringen af industritråd og tråd til bilindustrien, og dels om, at de deltagende virksomheders ledelser og partnere nødvendigvis må have haft kendskab til de forskellige overtrædelser, er irrelevante. Argumenterne udgør intet bevis for, at der foreligger et fælles subjektivt element.
- 109 Ligeledes bør sagsøgernes argument om, at der på grundlag af hyppigt forekommende kontakter mellem en repræsentant for Coats og direktøren for Amann fandt en overordnet koordinering sted, forkastes. Det fremgår af sagsakterne, at de ikke indeholder nogen tilkendegivelser, der kan fortolkes som et indicium for en overordnet koordinering. Sagsøgerne medgav under retsmødet, at de ikke var i stand til for Retten at fremlægge noget konkret dokument som bevis for en vilje hos Amann og Coats til en overordnet koordinering.
- 110 Endelig har sagsøgerne med urette anført, at kriteriet om afgrænsning af produktmarkeder ikke er et gyldigt vurderingskriterium, fordi det i tilfælde, hvor varerne er af lignende art, svarer til at tillægge Kommissionen en skønsmargin, som nærmest er umulig at kontrollere, med hensyn til vurderingen af, om der foreligger to særskilte overtrædelser. Dels er den nævnte skønsmargin nemlig ikke ubegrænset, idet Kommissionen er underlagt Rettens prøvelsesret som anført i præmis 54 ovenfor. Dels har kriteriet om produktmarkederne i denne sag kun udgjort et blandt flere andre kriterier, der blev anvendt til vurdering af, om der foreligger to særskilte overtrædelser.
- 111 Henset til samtlige disse betragtninger bør det første anbringende om tilsidesættelse af artikel 7, stk. 1, første punktum, i forordning nr. 1/2003 forkastes som grundløst.

B — *Anbringenderne om bødenedsættelse*

1. *Sagsøgernes anbringende vedrørende tilsidesættelse af bestemmelsen om den øvre grænse for sanktionen som fastsat i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003*

a) Parternes argumenter

112 Sagsøgernes anbringende består af tre klagepunkter.

113 Som et første klagepunkt har sagsøgerne gjort gældende, at de to overtrædelser reelt kun udgør én samlet overtrædelse, og at de følgelig kun kan pålægges en enkelt bøde, hvis størrelse ikke må overstige bødeloftet på 10% af den samlede omsætning. Det samlede bødebeløb overstiger imidlertid det nævnte loft, og artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 samt artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 er således tilsidesat.

114 Sagsøgerne har i denne forbindelse hævdet, at det af fællesskabsretten omfattede forfatningsmæssige princip *nulla poena sine lege* (ingen straf uden lov) er tilsidesat. De har nærmere bestemt anfægtet det forhold, at Kommissionen ved at opdele markeder, hvorpå den har konstateret parallelle overtrædelser, kan opnå en ubegrænset skønsmargin til at fastsætte bøder, som overstiger bødeloftet på 10% af den samlede omsætning. De er imidlertid af den opfattelse, at legalitetsprincippet ikke blot indebærer, at en bøde ikke kan idømmes ved dom uden hjemmel i lov, men også en pligt for lovgiver til at fastsætte straffebestemmelser utvetydigt og klart. Kravet om klarhed gælder ikke kun gerningsindholdet af en bestemmelse, men også de retlige følger i henhold til bestemmelsen. Sådanne krav gælder tilsvarende for de nævnte bestemmelser om fastsættelse af bøder for overtrædelse af konkurrencereglerne.

- 115 Sagsøgerne præciserede under retsmødet, hvor de blev bedt om en yderligere forklaring på deres argumentation, at de herved både anfægter selve bestemmelsens lovlighed, og at de følgelig fremsætter en ulovlighedsindsigelse mod artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.
- 116 Desuden har de afvist Kommissionens argument vedrørende dens pligt til at overholde princippet non bis in idem, idet dette princip ikke sikrer en rigtig vurdering af en eller flere overtrædelser. De har nærmere bestemt hævdet, at problemet ligger tidligere i forløbet, nemlig ved fastlæggelsen af, om der foreligger en eller flere overtrædelser.
- 117 Som det andet klagepunkt har sagsøgerne gjort gældende, at Kommissionen kan pålægge en samlet bøde for forskellige overtrædelser i tilfælde, hvor der med disse tilsigtes samme indgreb på forskellige markeder, eller hvor deltagerne i vidt omfang er de samme virksomheder. Disse to betingelser er opfyldt i denne sag.
- 118 Sagsøgerne har konstateret, at Kommissionen har fraveget sin hidtidige praksis uden nogen begrundelse. De er således af den opfattelse, at Kommissionen for det tilfælde, at den ønsker at give afkald på sin beføjelse til at pålægge en enkelt bøde for flere overtrædelser, ifølge almindelige europæiske forvaltningsretlige principper er forpligtet til at begrunde sin undladelse af at gøre brug af denne beføjelse. Kommissionen har derfor tilsidesat artikel 253 EF i denne sag.
- 119 Sagsøgerne har endvidere sammenholdt den anfægtede beslutning med Kommissionens beslutning af 21. november 2001 om en procedure i henhold til [...] artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/E — 1/37.512 — Vitaminer) (EFT 2003 L 6, s. 1, herefter »vitaminbeslutningen«). Deri slog Kommissionen nemlig bøder pålagt for forskellige overtrædelser sammen til én samlet bøde, som herefter skulle overholde loftet på 10% af den samlede omsætning. Ligesom i vitaminbeslutningen

er kartellerne i den foreliggende sag indbyrdes forbundet i kraft af en indholdsmæssig og »rumlig og tidsmæssig« sammenhæng.

- 120 Som det tredje klagepunkt har sagsøgerne gjort gældende, at den af Kommissionen tilsigtede afskrækkende virkning blev opnået allerede i og med pålæg af bøden for overtrædelsen begået på markedet for industritråd. Det burde Kommissionen herefter have taget hensyn til ved udmålingen af bøden for kartellet på markedet for tråd til bilindustrien.
- 121 Kommissionen har afvist disse argumenter.

b) Rettens bemærkninger

- 122 Dette anbringende, som sagsøgerne har fremført, omfatter nærmere bestemt tre klagepunkter, det første om tilsidesættelse af princippet om ingen straf uden lov, det andet om pligt til at pålægge en samlet bøde for flere overtrædelser og det tredje om manglende anerkendelse af, hvad sanktionen lovligt kan have til formål.

Klagepunktet vedrørende tilsidesættelse af princippet om ingen straf uden lov og vedrørende ulovlighedsindsigelsen mod artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003

- 123 Først undersøges den ulovlighedsindsigelse mod artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23 i forordning nr. 1/2003, som sagsøgerne har rejst på tre planer. For det

første har de nærmere bestemt hævdet, at selve begrebet overtrædelse som anvendt i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 i sig selv er uklart. For det andet har de gjort gældende, at begrebet en samlet og vedvarende overtrædelse heller ikke er klart defineret, og at Kommissionen således vilkårligt kan påvirke afgørelsen om bødeudmålingen ved at opdele de markeder, hvorpå den har konstateret parallelle overtrædelser. For det tredje har de anført, at sanktionerne i de nævnte artikler heller ikke er klart fastsatte.

¹²⁴ Indledningsvis bemærkes, at det følger af Domstolens praksis, at det strafferetlige legalitetsprincip er afledt af retssikkerhedsprincippet, som er et generelt fællesskabsretligt princip og navnlig kræver, at alle fællesskabsretlige bestemmelser, især bestemmelser, som pålægger eller gør det muligt at pålægge sanktioner, er klare og utvetydige med henblik på, at de berørte personer utvetydigt kan kende de rettigheder og pligter, som følger heraf, og kan indrette deres handlinger herefter (jf. i denne retning Domstolens dom af 9.7.1981, sag 169/80, Gondrand Frères og Garancini, Sml. s. 1931, præmis 17, og af 13.2.1996, sag C-143/93, van Es Douane Agenten, Sml. I, s. 431, præmis 27, samt Rettens dom af 5.4.2006, sag T-279/02, Degussa mod Kommissionen, Sml. II, s. 897, præmis 66).

¹²⁵ Dette princip, som udgør en del af medlemsstaternes fælles forfatningstraditioner, og som indgår i forskellige internationale traktater, navnlig i artikel 7 i konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (herefter »EMRK«), finder anvendelse på både straffennormer og specifikke administrative instrumenter, som pålægger eller gør det muligt at pålægge administrative sanktioner (jf. i denne retning Domstolens dom af 18.11.1987, sag 137/85, Maizena m.fl., Sml. s. 4587, præmis 15). Det finder ikke kun anvendelse på de normer, som fastlægger de forhold, der udgør en overtrædelse, men ligeledes på de normer, som definerer følgerne af en overtrædelse af de førstnævnte normer (jf. i denne retning Domstolens dom af 12.12.1996, forenede sager C-74/95 og C-129/95, X, Sml. I, s. 6609, præmis 25, og dommen i sagen Degussa mod Kommissionen, nævnt i præmis 124 ovenfor, præmis 67).

126 Det skal i denne forbindelse anføres, at EMRK's artikel 7, stk. 1, bestemmer:

»Ingen kan kendes skyldig i strafbar lovovertrædelse på grund af en handling eller undladelse, der ikke udgjorde en strafbar overtrædelse af national eller international ret på den tid, da den blev begået. Ej heller må der pålægges en strengere straf end den, der var anvendelig på det tidspunkt, da den strafbare lovovertrædelse blev begået.«

127 Ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol følger det af denne bestemmelse, at loven klart skal definere de overtrædelser og den straf, de medfører. Denne betingelse er opfyldt, når borgerne ud fra den relevante bestemmelses ordlyd og, om fornødent, ved hjælp af retternes fortolkning heraf kan vide, hvilke handlinger og undladelser der medfører strafansvar (jf. bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 22.6.2000, Coëme m.fl. mod Belgien, Recueil des arrêts et décisions, 2000-VII, præmis 145) (dommen i sagen Degussa mod Kommissionen, nævnt i præmis 124 ovenfor, præmis 69).

128 Det følger af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, at det ved opfyldelsen af betingelserne i denne bestemmelse ikke kræves, at ordlyden af den bestemmelse, i medfør af hvilken disse sanktioner pålægges, er så præcis, at følgerne af en overtrædelse af disse bestemmelser kan forudsiges med absolut sikkerhed (dommen i sagen Degussa mod Kommissionen, nævnt i præmis 124 ovenfor, præmis 71).

129 Ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis medfører en vag ordlyd af bestemmelsen nemlig ikke nødvendigvis en tilsidesættelse af EMRK's artikel 7, og den omstændighed, at en lov giver en skønsmæssig beføjelse, er ikke i sig selv i strid med kravet om forudsigelighed, hvis udstrækningen af og reglerne om udøvelse af en sådan beføjelse er defineret med tilstrækkelig klarhed, henset til det pågældende lovlige formål, således at borgeren har en passende beskyttelse mod vilkårlighed (jf. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 25.2.1992, Margareta og Roger

Andersson mod Sverige, serie A, nr. 226, præmis 75). Ud over selve lovens tekst tager Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i denne forbindelse hensyn til spørgsmålet, om anvendte ubestemte begreber er blevet præciseret ved fast og offentliggjort retspraksis (jf. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 27.9.1995, G mod Frankrig, serie A, nr. 325-B, præmis 25) (dommen i sagen Degussa mod Kommissionen, nævnt i præmis 124 ovenfor, præmis 72).

¹³⁰ For så vidt angår gyldigheden af artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 i forhold til det strafferetlige legalitetsprincip, således som det er anerkendt af Fællesskabets retsinstanser i overensstemmelse med de i EMRK opstillede anvisninger og medlemsstaternes forfatningstraditioner, skal det fremhæves, at Kommissionen — i modsætning til det af sagsøgerne anførte — ikke har en ubegrænset skønsmargin til for det første at konstatere overtrædelser af konkurrencereglerne, til for det andet at afgøre, om de forskellige overtrædelser udgør en samlet og vedvarende overtrædelse eller flere selvstændige overtrædelser, eller til for det tredje at udmåle bøder for disse overtrædelser.

¹³¹ For det første kan Kommissionen i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 alene pålægge bøder for overtrædelse af de konkurrenceretlige bestemmelser for så vidt angår de overtrædelser, der er nævnt i artikel 81 EF eller 82 EF. Sagsøgerne har imidlertid med urette hævdet, at Kommissionen har en ubegrænset skønsmargin med hensyn til konstateringen af sådanne overtrædelser. Dels bemærkes, at spørgsmålet om, hvorvidt betingelserne i artikel 81 EF og 82 EF er opfyldt, principielt er undergivet en fuldstændig efterprøvelse ved Fællesskabets retsinstanser (jf. i denne retning analogt Domstolens dom af 28.5.1998, sag C-7/95 P, Deere mod Kommissionen, Sml. I, s. 3111, præmis 34 og den deri nævnte praksis, og Rettens dom af 8.7.2008, sag T-99/04, AC-Treuhand mod Kommissionen, Sml. II, s. 1501, præmis 144). Dels bemærkes, at den skønsmargin, som ifølge retspraksis ganske rigtigt overlades Kommissionen i tilfælde, hvor konstateringen af overtrædelser indebærer komplekse økonomiske eller tekniske vurderinger, under ingen omstændigheder er ubegrænset. Overladelsen af en sådan skønsmargin indebærer nemlig ikke, at Retten skal afholde sig fra at efterprøve Kommissionens fortolkning af oplysninger af denne art. Fællesskabets retsinstanser skal således bl.a. ikke blot tage

stilling til den materielle nøjagtighed af de beviser, der henvises til, samt oplysningernes troværdighed og sammenhæng, men ligeledes kontrollere, om disse oplysninger udgør alle de relevante oplysninger, som skal tages i betragtning i forbindelse med en vurdering af en kompleks situation, og om disse oplysninger kan understøtte Kommissionens konklusioner (jf. i denne retning dommen i sagen Microsoft mod Kommissionen, nævnt i præmis 54 ovenfor, præmis 88 og den deri nævnte retspraksis).

¹³² Desuden har sagsøgerne anført, at de ikke ud fra definitionen af en af de overtrædelsestyper, som er omhandlet i artikel 81 EF, nemlig overtrædelser i form af »aftaler mellem virksomheder [...] som har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet [...] navnlig sådanne, som består i [...] direkte eller indirekte fastsættelse af købs- eller salgspriser eller af andre forretningsbetingelser«, kunne vide, at kartellet på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande og kartellet på markedet for tråd til bilindustrien i EØS ville udgøre overtrædelser i artikel 81 EF's forstand og være ansvarspådragende for dem.

¹³³ For det andet medgives for så vidt angår det anførte om manglende kriterier, på grundlag af hvilke det er muligt at afgøre, om der foreligger en samlet og vedvarende overtrædelse eller flere selvstændige overtrædelser, at der ikke som sådan fremgår sådanne kriterier hverken af artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 eller af artikel 81 EF. Begrebet en samlet og vedvarende overtrædelse er imidlertid anvendt og præciseret i fast og offentliggjort retspraksis. Kriterier, såsom et fælles mål (idet samtlige dele har det samme formål) og de samme aktører (de samme virksomheder, som bevidst stræber efter det samme formål), der bidrager til afklaring af, om de begåede overtrædelser indgår i en »samlet plan« og således udgør en samlet overtrædelse, er gennem adskillige år blevet præciseret i retspraksis som den, der er nævnt ovenfor i præmis 89.

¹³⁴ Derfor kan Kommissionen på objektivi grundlag indlede særskilte procedurer, konstatere flere særskilte overtrædelser og pålægge flere særskilte bøder (jf. i denne retning Tokai II-dommen, nævnt i præmis 93 ovenfor, præmis 124).

- 135 Det fremgår klart af prøvelsen af anbringendet om annulation af den anfægtede beslutning (præmis 53 ff. ovenfor), at de kriterier, som Kommissionen anvendte ved vurderingen af, at der foreligger to forskellige overtrædelser, er i overensstemmelse med fast retspraksis.
- 136 Selv om visse kriterier ganske rigtig overlader Kommissionen en vid skønsmargin, forholder det sig ikke desto mindre således, at bestemte begreber er præciseret i en fast og offentliggjort retspraksis gennem den af Fællesskabets retsinstanser udøvede prøvelse af denne skønsmargin. Det gælder særligt den afgrænsning af produktmarkedet og det geografiske marked, som Kommissionen har anvendt i denne sag, hvorved den har kunnet foretage en kompleks økonomisk vurdering. Som anført i forbindelse med prøvelsen af det første anbringende (præmis 53 ff. ovenfor) har Kommissionen ved udøvelsen af sin skønsebøjelse skullet holde sig til kriterier fastsat i retspraksis, såsom udbudssubstitution og efterspørgselssubstitution.
- 137 Kommissionen har endvidere ud fra ønsket om gennemsigtighed og med henblik på at forbedre retssikkerheden for de berørte virksomheder offentliggjort meddelelsen om markedsafgrænsning, hvori den har angivet, hvilke kriterier den anvender ved afgrænsning af det pågældende marked i hver enkelt sag. I denne forbindelse bemærkes, at Kommissionen med vedtagelsen af sådanne vejledende regler og med offentliggørelsen heraf, hvorved det tilkendegives, at den fremover vil anvende dem på de af reglerne omhandlede tilfælde, har pålagt sig selv en begrænsning for udøvelsen af sit skøn, og at den ikke kan fravige disse regler uden i givet fald at blive mødt med en sanktion for tilsidesættelse af almindelige retsgrundsætninger, såsom ligebehandlingsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning. Endvidere bemærkes, at selv om meddelelsen om markedsafgrænsning ikke udgør den retlige hjemmel for den anfægtede beslutning, fastlægger den generelt og abstrakt den metode, som Kommissionen har pålagt sig selv at anvende med henblik på afgørelsen af, om der foreligger ét eller flere markeder, for at afgøre, om der er begået én eller flere overtrædelser, og den garanterer dermed retssikkerheden for virksomhederne (jf. i denne retning Domstolens dom af 28.6.2005, forenede sager C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P og C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 5425, præmis 211 og 213). Det følger heraf, at meddelelsen om markedsafgrænsning har bidraget til at præcisere grænserne for udøvelsen af

Kommissionens skønsbeføjelse i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.

- 138 Det følger af punkt 4 og 5 i meddelelsen om markedsafgrænsning, at »Kommissionen vil øge gennemsigtigheden i sin politik og beslutningstagning på konkurrenceområdet«, og at »[ø]get gennemsigtighed [også] vil betyde, at virksomhederne og deres rådgivere bedre kan forudse, at Kommissionen eventuelt vil være betænkelig med hensyn til konkurrenceforholdene i en bestemt sag. Virksomhederne kan således tage denne mulighed i betragtning ved deres egen beslutningstagning, når de f.eks. [...] indgå[r] bestemte aftaler«.
- 139 Henset til de forskellige ovenfor anførte forhold kan en velunderrettet erhvervsdrivende således, om fornødent med juridisk bistand, på en tilstrækkeligt præcis måde forudsige, hvilken metode Kommissionen vil anvende til at afgøre, om en given adfærd fra en virksomheds side udgør en samlet og vedvarende overtrædelse eller flere selvstændige overtrædelser.
- 140 For det tredje skal det angående anbringendet om, at sanktionerne i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 ikke er klart fastsatte, fastslås, at Kommissionen i modsætning til det af sagsøgerne anførte ikke har en ubegrænset skønsmargin med hensyn til udmåling af bøder for overtrædelse af konkurrencereglerne (jf. analogt dommen i sagen Degussa mod Kommission, nævnt i præmis 124 ovenfor, præmis 74).
- 141 Artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 begrænser nemlig Kommissionens skønsmargin. For det første fastsætter disse bestemmelser et objektivi kriterium, hvorefter virksomheder og sammenslutninger af virksomheder ikke må pålægges bøder, der overstiger 10% af deres omsætning. Der er således fastsat et absolut loft, som kan beregnes, for den bøde, der kan pålægges,

og som beregnes for hver virksomhed for hvert overtrædelsestilfælde, således at det maksimale bødebeløb, der kan pålægges en given virksomhed, kan fastsættes på forhånd. For det andet pålægger artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003, der supplerer samme forordnings artikel 23, stk. 2, Kommissionen at fastsætte bøderne i hvert tilfælde ved at tage »hensyn til både overtrædelsens grovhed og dens varighed« (jf. analogt dommen i sagen Degussa mod Kommission, nævnt i præmis 124 ovenfor, præmis 75).

¹⁴² Selv om det er korrekt, at det objektive kriterium vedrørende loftet og de subjektive kriterier vedrørende overtrædelsens grovhed og varighed overlader Kommissionen en vid skønsmargin, forholder det sig ikke desto mindre således, at der er tale om kriterier, som giver Kommissionen mulighed for at vedtage sanktioner under hensyntagen til den pågældende adfærds grad af ulovlighed. Det skal derfor på dette trin anføres, at artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2 og 3, i forordning nr. 1/2003 definerer kriterierne og grænserne for Kommissionens udøvelse af sin beføjelse på bødeområdet, samtidig med at Kommissionen overlades en vis skønsmargin (jf. analogt dommen i sagen Degussa mod Kommission, nævnt i præmis 124 ovenfor, præmis 76).

¹⁴³ Det skal endvidere bemærkes, at Kommissionen ved fastsættelsen af bøder i medfør af artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 er forpligtet til at overholde de generelle retsprincipper, navnlig ligebehandlingsprincippet og proportionalitetsprincippet, således som de er udviklet i Domstolens og Rettens praksis (jf. analogt Rettens dom i sagen Degussa mod Kommission, nævnt i præmis 124 ovenfor, præmis 77, og af 8.10.2008, sag T-69/04, Schunk og Schunk Kohlenstoff-Technik mod Kommission, Sml. II, s. 2567, præmis 41).

¹⁴⁴ Det skal ligeledes tilføjes, at Domstolen og Retten i medfør af artikel 229 EF og artikel 31 i forordning nr. 1/2003 har fuld prøvelsesret ved klager over beslutninger, hvorved Kommissionen har fastsat en bøde, og de kan ikke alene annullere de af Kommissionen truffne beslutninger, men ligeledes ophæve, nedsætte eller forhøje den pålagte bøde. Kommissionens administrative praksis er således underlagt

Fællesskabets retsinstansers fulde prøvelsesret (jf. analogt dommen i sagen Schunk og Schunk Kohlenstoff-Technik mod Kommission, nævnt i præmis 143 ovenfor, præmis 41). Denne kontrol udøver Fællesskabets retsinstanser under overholdelse af kriterierne i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2 og 3, i forordning nr. 1/2003, og den gør det netop muligt gennem en fast og offentliggjort retspraksis at præcisere de ubestemte begreber, som artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 kan indeholde, og som er gentaget i artikel 23, stk. 2 og 3, i forordning nr. 1/2003 (jf. i denne retning analogt dommen i sagen Degussa mod Kommission, nævnt i præmis 124 ovenfor, præmis 79).

¹⁴⁵ I øvrigt har Kommissionen på grundlag af kriterierne, som er indeholdt i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og senest i artikel 23, stk. 2 og 3, i forordning nr. 1/2003, og som er præciseret i Domstolens og Rettens praksis, udviklet en administrativ praksis, der er kendt og tilgængelig. Selv om Kommissionens beslutningspraksis ikke i sig selv kan tjene som retlig ramme for bøderne på konkurrenceområdet (jf. Rettens dom af 18.7.2005, sag T-241/01, *Scandinavian Airlines System mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2917, præmis 87 og den deri nævnte retspraksis), forholder det sig ikke desto mindre således, at Kommissionen i medfør af ligebehandlingsprincippet ikke må behandle ensartede situationer forskelligt eller forskellige situationer ens, medmindre en forskelsbehandling er objektivt begrundet (Domstolens dom af 13.12.1984, sag 106/83, *Sermide*, Sml. s. 4209, præmis 28, og Rettens dom af 14.5.1998, sag T-311/94, *BPB de Eendracht mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1129, præmis 309).

¹⁴⁶ Der skal endvidere tages hensyn til, at Kommissionen ud fra ønsket om gennemsigtighed og med henblik på at forbedre retssikkerheden for de berørte virksomheder har offentliggjort retningslinjer for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, [KS] (EFT 1998 C 9, s. 3, herefter »retningslinjerne«), hvori den angiver den beregningsmetode, der anvendes i det konkrete tilfælde. Betragtningerne i ovenstående præmis 137 vedrørende meddelelsen om markedsafgrænsning har også betydning i forhold til disse retningslinjer. Kommissionen har nemlig med vedtagelsen af sådanne vejledende regler og med offentliggørelsen heraf, hvorved det tilkendegives, at den fremover vil anvende dem på de af reglerne omhandlede tilfælde, pålagt sig selv en begrænsning for udøvelsen af sin skønsmæssige, og den kan ikke fravige disse regler uden i givet fald at blive mødt med

en sanktion for tilsidesættelse af almindelige retsgrundsætninger, såsom ligebehandlingsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning. Selv om retningslinjerne endvidere ikke udgør den retlige hjemmel for den anfægtede beslutning, fastlægger de generelt og abstrakt den metode, som Kommissionen har pålagt sig selv at anvende med henblik på udmålingen af de bøder, der pålægges ved den anfægtede beslutning, og de garanterer dermed retssikkerheden for virksomhederne (dommen i sagen Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 137 ovenfor, præmis 211 og 213). Det følger heraf, at Kommissionens vedtagelse af disse retningslinjer, i det omfang de er omfattet af de retlige rammer i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og senest i artikel 23, stk. 2 og 3, i forordning nr. 1/2003, har bidraget til at præcisere grænserne for udøvelsen af Kommissionens skønsbeføjelse, som allerede følger af disse bestemmelser (jf. i denne retning analogt dommen i sagen Degussa mod Kommission, nævnt i præmis 124 ovenfor, præmis 82).

¹⁴⁷ Henset til de forskellige ovenfor anførte forhold kan en velunderrettet erhvervsdrivende således, om fornødent med juridisk bistand, på en tilstrækkeligt præcis måde forudsige metoden og størrelsen af de bøder, han risikerer ved en given adfærd. Den omstændighed, at denne erhvervsdrivende ikke på forhånd kan kende det nøjagtige niveau for bøder, som Kommissionen vil pålægge i hver enkelt sag, kan ikke udgøre en tilsidesættelse af det strafferetlige legalitetsprincip, henset til, at de afstraffende og afskrækkende formål på grund af grovheden af de overtrædelser, som Kommissionen skal forfølge, begrundes, at det undgås, at virksomhederne er i stand til at vurdere fordelene ved deres deltagelse i en overtrædelse ved på forhånd at tage hensyn til den bøde, som de vil blive pålagt på grund af denne ulovlige adfærd (dommen i sagen Degussa mod Kommission, nævnt i præmis 124 ovenfor, præmis 83, og i sagen Schunk og Schunk Kohlenstoff-Technik mod Kommission, nævnt i præmis 143 ovenfor, præmis 45).

¹⁴⁸ Selv hvis virksomhederne ikke på forhånd er i stand til at kende det nøjagtige bødeniveau, som Kommissionen anvender i hver enkelt sag, skal det i denne forbindelse bemærkes, at Kommissionen i overensstemmelse med artikel 253 EF er forpligtet til i beslutningen om pålæg af en bøde — og dette uanset beslutningens generelt kendte sammenhæng — at give en begrundelse navnlig for den pålagte bødes størrelse og den valgte metode i denne henseende. Det skal af denne begrundelse klart og utvetydigt

fremgå, hvilke betragtninger Kommissionen har lagt til grund, således at de berørte kan gøre sig bekendt med baggrunden for den trufne foranstaltning med henblik på eventuelt at anlægge sag ved Fællesskabets retsinstanser, og i givet fald give dem mulighed for at udøve kontrol (dommen i sagen Degussa mod Kommission, nævnt i præmis 124 ovenfor, præmis 84, og i sagen Schunk og Schunk Kohlenstoff-Technik mod Kommission, nævnt i præmis 143 ovenfor, præmis 46).

- 149 For det andet bemærkes til argumentet om, at der foreligger en samlet overtrædelse, og at loftet på 10% af omsætningen derfor er overskredet, at det følger af prøvelsen af anbringendet om annullation af den anfægtede beslutning, at Kommissionen med rette konkluderede, at der foreligger to særskilte overtrædelser. Som det fremgår af præmis 94 ovenfor, kan en konstatering af flere særskilte overtrædelser føre til pålæg af flere særskilte bøder, som hver især ikke overstiger de i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 fastsatte rammer. Kommissionen kunne følgelig som udgangspunkt have valgt at pålægge en bøde for hver enkelt overtrædelse og var ikke i første række forpligtet til at pålægge én samlet bøde.

- 150 Desuden må det afgøres, om summen af bøder pålagt en virksomhed, der har begået flere overtrædelser, kan overskride loftet på 10%. Der mindes i denne forbindelse om, at ifølge artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 kan bøden for hver af de virksomheder, som har deltaget i overtrædelser, ikke overstige 10% af den samlede omsætning i det foregående regnskabsår. Disse bestemmelser omhandler ikke summen af flere bøder pålagt den samme virksomhed. Har sagsøgerne faktisk begået særskilte overtrædelser, er det uden betydning, om overtrædelserne er godtgjort i flere beslutninger eller i en enkelt beslutning, idet det eneste afgørende spørgsmål er, om der i virkeligheden er tale om særskilte overtrædelser eller ej. Kvalificeringen af visse ulovlige handlinger som handlinger, der udgør én og samme overtrædelse eller flere overtrædelser, er således i princippet ikke uden følger for den bøde, der kan pålægges, idet flere overtrædelser kan føre til pålæg af flere særskilte bøder, som hver især ikke overstiger de i artikel 15, stk. 2, i forordning

nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 fastsatte rammer (jf. i denne retning analogt Tokai II-dommen, nævnt i præmis 93 ovenfor, præmis 118, og dommen i sagen BASF mod Kommissionen, nævnt i præmis 91 ovenfor, præmis 158).

- ¹⁵¹ Heraf følger, at Kommissionen ikke har tilsidesat princippet om ingen straf uden lov ved at pålægge to bøder, som sammenlagt overskrider loftet på 10% af sagsøgernes omsætning.
- ¹⁵² På grundlag af disse betragtninger som helhed bør klagepunktet vedrørende tilsidesættelse af princippet om ingen straf uden lov og vedrørende ulovlighedsindsigelsen mod artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 forkastes.

Klagepunktet vedrørende pligt til at pålægge en samlet bøde for flere overtrædelser

- ¹⁵³ Sagsøgernes subsidiære argument, hvorefter der selv i tilfælde af to særskilte overtrædelser bør pålægges én samlet bøde, må forkastes.
- ¹⁵⁴ Det følger ganske rigtigt af retspraksis, at Kommissionen kan pålægge en samlet bøde for særskilte overtrædelser (Rettens dom af 6.10.1994, Tetra Pak mod Kommissionen, sag T-83/91, Sml. II, s. 755, præmis 236, af 15.3.2000, forenede sager T-25/95, T-26/95, T-30/95 — T-32/95, T-34/95 — T-39/95, T-42/95 — T-46/95, T-48/95, T-50/95 — T-65/95, T-68/95 — T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 og T-104/95, Cimenteries CBR m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 491, præmis 4761, og af 30.9.2003, sag T-203/01, Michelin mod Kommissionen, Sml. II, s. 4071, præmis 265).

155 Det er imidlertid blot en mulighed, som Kommissionen har benyttet sig af under visse omstændigheder, bl.a. når overtrædelserne indgår i en samlet strategi (jf. i denne retning dommen i sagerne *Cimenteries CBR m.fl. mod Kommissionen*, nævnt i præmis 154 ovenfor, præmis 4761-4764, og i sagen *Tetra Pak mod Kommissionen*, nævnt i præmis 154 ovenfor, præmis 236), når der er tale om en enhed af overtrædelser (jf. i denne retning Domstolens dom af 7.6.1983, forenede sager 100/80-103/80, *Musique diffusion française m.fl. mod Kommissionen*, Sml. s. 1825, præmis 127), eller når de overtrædelser, der fastslås i en kommissionsbeslutning, har haft den samme type adfærd på forskellige markeder for øje, bl.a. fastsættelse af priser og kvoter og informationsudveksling, og når deltagerne i overtrædelserne i stort omfang var de samme virksomheder (jf. i denne retning Rettens dom af 6.4.1995, sag T-144/89, *Cocke-rill Sambre mod Kommissionen*, Sml. II, s. 947, præmis 92). Prøvelsen af det første anbringende har vist, at sådanne omstændigheder ikke foreligger i denne sag.

156 Der kan ikke af denne retspraksis udledes belæg for, at Kommissionen gennem tidligere praksis skulle være blevet forpligtet til konsekvent at gøre brug af denne mulighed for at pålægge en samlet bøde for flere overtrædelser eller til at begrunde sin undladelse af at gøre brug heraf. Den nævnte retspraksis er snarere udtryk for, at det hører til undtagelsen, at Kommissionen ifølge sin praksis pålægger en samlet bøde, eftersom denne praksis kun følges under særlige omstændigheder.

157 Der kan heller ikke af de kommissionsbeslutninger, som sagsøgerne har påberåbt sig, udledes en sådan praksis. Såvel i Kommissionens beslutning af 10. oktober 2001 om en procedure i henhold til artikel 81 EF (sag COMP/36.264 — *Mercedes-Benz*, EFT 2002 L 257, s. 1), jf. navnlig betragtning 253, som i vitaminbeslutningen, nævnt ovenfor i præmis 119 (betragtning 711 og 775), gav de deri fastslåede overtrædelser nemlig anledning til forskellige bødebeløb, som efterfølgende blev lagt sammen til et samlet bødebeløb. Kommissionens fremgangsmåde bestod derfor i at pålægge særskilte bøder, som derpå blev lagt sammen. Under alle omstændigheder kan Kommissionens tidligere beslutningspraksis ikke i sig selv bruges som retlig ramme for bøderne på konkurrenceområdet, eftersom denne ramme alene fastlægges i forordning nr. 17, i forordning nr. 1/2003 og i retningslinjerne (jf. i denne retning analogt Rettens dom af 20.3.2002, sag T-23/99, LR AF 1998 mod Kommissionen, Sml. II, s. 1705, præmis

234, og dommen i sagen Michelin mod Kommissionen, nævnt i præmis 154 ovenfor, præmis 254).

- ¹⁵⁸ Følgelig bør argumentet om, at Kommissionen ifølge en påstået tidligere praksis dels kun har pålagt én samlet bøde i tilfælde af særskilte overtrædelser, dels har anvendt loftet på 10% af den berørte virksomheds samlede omsætning på det endelige bødeløb, som udgøres af summen af flere bøder pålagt for hver enkelt af de af den pågældende virksomhed begåede overtrædelser, forkastes.

Klagepunktet vedrørende manglende anerkendelse af, hvad sanktionen lovligt kan have til formål

- ¹⁵⁹ Sagsøgerne har med urette gjort gældende, at Kommissionen ved udmålingen af bøden for kartellet på markedet for tråd til bilindustrien i EØS burde have taget hensyn til den afskrækkende virkning, som allerede var opnået, i og med at bøden for overtrædelser begået på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande blev pålagt.

- ¹⁶⁰ Den afskrækkende virkning, som er et formål, Kommissionen har ret til at forfølge ved fastsættelsen af bødeløbet, tilsigter nemlig at sikre, at virksomhederne respekterer konkurrencereglerne i traktaten ved udøvelsen af deres aktiviteter i Fællesskabet eller EØS (Rettens dom af 29.11.2005, sag T-64/02, Heubach mod Kommissionen, Sml. II, s. 5137, præmis 181). I tilfælde af flere overtrædelser kan Kommissionen med rette anse et sådant formål for ikke at være opfyldt blot ved at pålægge en sanktion for én af overtrædelserne.

- ¹⁶¹ Dette klagepunkt bør derfor forkastes.

- 162 Det følger af de foregående betragtninger som helhed, at anbringendet om manglende overholdelse af den øvre grænse for sanktionen som fastsat i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og i artikel 23 i forordning nr. 1/2003 bør forkastes som grundløst.

2. Sagsøgernes anbringende om tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet og proportionalitetsprincippet i forbindelse med bødepålæggene

a) Parternes argumenter

- 163 Sagsøgerne har påberåbt sig flere klagepunkter til støtte for anbringendet om, at bøden er uforholdsmæssig, og at ligebehandlingsprincippet blev tilsidesat i forbindelse med bødepålæggene.
- 164 For det første har sagsøgeren for så vidt angår tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet primært anført, at Kommissionen ved bødeudmålingen ikke har taget hensyn til, at der er betydelige størrelsesforskelle mellem de berørte virksomheder, selv om den ifølge retningslinjerne er forpligtet til det. Kommissionen har med urette udelukkende henholdt sig til virksomhedernes omsætning på det af overtrædelsen berørte marked. Således udgør den bøde, som sagsøgerne er pålagt, 13,7% af koncernens omsætning på verdensplan, hvorimod den bøde, som Coats er pålagt, kun udgør 2,3% af virksomhedens omsætning på verdensplan. Over for store konkurrenter, såsom Coats, anser Amann sig for kun at være en mellemstor virksomhed.
- 165 For det andet er der sket en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet, fordi princippet om lige straf som omhandlet i retningslinjernes punkt 1 A, syvende afsnit,

også er tilsidesat. Kommissionen har ikke taget hensyn til virksomhedernes økonomiske kapacitet og betalingsevne, som opgøres på grundlag af deres omsætning på verdensplan.

- 166 For det tredje er det ved retningslinjerne indførte »system med satser« særligt uforholdsmæssigt for små og mellemstore virksomheder, hvilket er bekræftet af det medlem af Kommissionen, der er ansvarlig for konkurrencespørgsmål, og af selve Kommissionen.
- 167 For det fjerde er den bøde, der er pålagt dem, helt uforholdsmæssig i forhold til markedets størrelse. Således har Kommissionen tilsidesat princippet om en hensigtsmæssig straf og proportionalitetsprincippet. Sagsøgerne har nemlig mindet om, at de beslutninger, som sanktioneres med en bøde, både har til formål at straffe og at virke præventivt, og straffene må derfor ikke gå ud over, hvad der er nødvendigt for at sikre gerningsmandens »resocialisering«. Heraf følger, at jo mindre den af overtrædelsen berørte omsætning er i forhold til en virksomheds omsætning på verdensplan, desto lavere skal sanktionen være lagt i forhold til loftet på 10%.
- 168 Herudover har sagsøgerne påberåbt sig, at ligebehandlingsprincippet er tilsidesat ved forskelsbehandling af dem og Coats, hvad angår både bødens grundbeløb og den endelige bøde, og de har underbygget dette med tal. Kommissionen har nemlig slet ikke taget hensyn til, at Amann både ud fra en generel betragtning og konkret i forhold til industriråd er en mindre virksomhed, og den har begået en retlig fejl ved at anse virksomheden for at henhøre under samme kategori som Coats. Desuden har Kommissionen selv lagt til grund, at Coats har en dominerende stilling, uden dog i den anfægtede beslutning at nævne, på hvilken måde den har taget hensyn hertil.
- 169 Kommissionen har pligt til at tage hensyn til de andre involverede virksomheders størrelse, idet virksomhedernes størrelse og økonomiske kapacitet udgør lige tungtvejende skønselementer, som der blandt andre kriterier bør tages hensyn til ved bødeudmålingen.

170 Kommissionen har bestridt dette anbringende.

b) Rettens bemærkninger

Tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet

171 Det bemærkes, at proportionalitetsprincippet indebærer, at fællesskabsinstitutionernes retsakter ikke må gå videre end passende og nødvendigt for gennemførelsen af det tilsigtede formål. I sammenhæng med beregningen af bøder skal overtrædelsernes grovhed fastslås i henhold til en række elementer, og der må ikke tillægges nogen af disse elementer en uforholdsmæssig stor betydning i forhold til de andre elementer i vurderingen. Proportionalitetsprincippet indebærer i denne sammenhæng, at Kommissionen skal udmåle bøden forholdsmæssigt i forhold til de elementer, der tages i betragtning ved vurderingen af overtrædelsens grovhed, og at den i denne henseende skal anvende disse elementer på en sammenhængende og objektivt berettiget måde (Rettens dom af 27.9.2006, sag T-43/02, Jungbunzlauer mod Kommissionen, Sml. II, s. 3435, præmis 226-228).

— Argumentet om, at Kommissionen ikke har taget det relevante markeds størrelse i betragtning

172 Sagsøgerne har med urette foreholdt Kommissionen, at den har fastsat bøderne uforholdsmæssigt i forhold til det relevante markeds størrelse.

173 Det bemærkes, at Kommissionen i henhold til artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 kan pålægge virksomheder bøder, der ikke overstiger 10% af omsætningen i det sidste

regnskabsår i hver af de virksomheder, som har medvirket ved overtrædelsen. Denne bestemmelses stk. 3 fastlægger, at der ved fastsættelsen af bødens størrelse inden for denne grænse skal tages hensyn til overtrædelsens grovhed og varighed. Endvidere skal Kommissionen i overensstemmelse med retningslinjerne fastsætte udgangsbeløbet på grundlag af overtrædelsens grovhed under hensyn til selve arten af overtrædelsen, dennes konkrete indvirkning på markedet, når den kan måles, og markedets geografiske udstrækning.

- 174 Hverken forordning nr. 1/2003 eller retningslinjerne bestemmer således, at bødens størrelse skal fastsættes umiddelbart på grundlag af størrelsen af det berørte marked, da denne faktor blot er en blandt flere relevante faktorer. Ifølge denne retlige ramme som sådan påhviler det således ikke Kommissionen at tage et produktmarkeds ringe størrelse i betragtning (jf. analogt Rettens dom af 27.9.2006, sag T-322/01, Roquette Frères mod Kommissionen, Sml. II, s. 3137, præmis 148).
- 175 Når overtrædelsens grovhed fastslås, påhviler det dog ifølge retspraksis Kommissionen at tage hensyn til en lang række faktorer, hvis art og betydning varierer alt efter den pågældende overtrædelse og de særlige omstændigheder i forbindelse hermed (dommen i sagen *Musique diffusion française m.fl. mod Kommissionen*, nævnt i præmis 155 ovenfor, præmis 120). Det kan ikke udelukkes, at det pågældende produktmarkeds størrelse alt efter tilfældet kan indgå blandt de faktorer, som viser, hvor grov overtrædelsen har været.
- 176 Skønt markedets størrelse følgelig kan være en faktor, der skal tages i betragtning ved fastlæggelsen af overtrædelsens grovhed, varierer overtrædelsens betydning således alt efter de særlige omstændigheder, der gør sig gældende i forbindelse med den pågældende overtrædelse.
- 177 I den foreliggende sag bestod overtrædelsen på markedet for tråd til bilindustrien hovedsagligt i fastsættelse af målpriser for de vigtigste varer, som blev solgt til kunderne i den europæiske bilindustri, i udveksling af oplysninger om priser for bestemte

kunder, i aftaler om fastsættelse af minimumsmålpriser for disse kunder og i aftaler om at undgå konkurrence ved at underbyde den etablerede leverandørs priser (betragtning 215 og 420 til den anfægtede beslutning). Overtrædelsen på markedet for industritråd bestod i det væsentlige i udveksling af følsomme oplysninger om listepriser og/eller priser for de enkelte kunder, i aftaler om prisforhøjelser og/eller målpriser, om at undgå konkurrence ved at undlade at underbyde den faste leverandørs priser og om at fordele kunderne mellem sig (betragtning 99-125 og 345 til den anfægtede beslutning).

178 Sådanne former for praksis udgør en horisontal begrænsning, såsom et »priskartel«, som omhandlet i retningslinjerne og er således efter sin art »meget alvorlig«. Det understreges i denne forbindelse, at sagsøgerne ikke har bestridt den meget alvorlige karakter hverken af den overtrædelse, som varede i to år på markedet for tråd til bilindustrien i EØS, eller af den overtrædelse, som varede i mere end ti år på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande. I den sammenhæng er det berørte markeds ringe størrelse, hvis dette kan påvises, kun af mindre betydning i forhold til alle de øvrige faktorer, der viser, hvor grov overtrædelsen har været.

179 Under alle omstændigheder skal det tages i betragtning, at Kommissionen vurderede, at overtrædelserne skulle anses for meget alvorlige i retningslinjernes forstand, og at Kommissionen ifølge retningslinjerne i sådanne tilfælde kan fastsætte et udgangsbeløb inden for en »påregnelig« beløbsramme, der overstiger 20 mio. EUR. Hvad angår overtrædelsen på markedet for tråd til bilindustrien har Kommissionen imidlertid på grundlag af overtrædelsens grovhed fastsat et udgangsbeløb på 5 mio. EUR for sagsøgerne og på 1,3 mio. EUR for de andre virksomheder (betragtning 432-435 til den anfægtede beslutning). Tilsvarende har Kommissionen for så vidt angår overtrædelsen på markedet for industritråd fastsat et udgangsbeløb på 14 mio. EUR for virksomhederne i første kategori (herunder Amann), på 5,2 mio. EUR for virksomhederne i anden kategori, på 2,2 mio. EUR for virksomhederne i tredje kategori og på 0,1 mio. EUR for virksomhederne i fjerde kategori (betragtning 358 til den anfægtede beslutning).

180 Heraf følger, at de bøder, som sagsøgerne blev pålagt, er beregnet på grundlag af udgangsbeløb, der tydeligvis er mindre, end hvad Kommissionen ifølge retningslinjerne kunne have fastsat inden for en »påregnelig« beløbsramme for meget alvorlige overtrædelser.

181 I lyset af disse betragtninger bør sagsøgernes argument om, at bøderne, som de er pålagt, er uforholdsmæssige i forhold til størrelsen af dels markedet for tråd til bilindustrien i EØS, dels markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande, forkastes.

— Argumentet, hvorefter der udelukkende er taget hensyn til virksomhedernes omsætning på de af overtrædelserne berørte markeder

182 Sagsøgerne har med urette påberåbt sig, at der er sket en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet, idet Kommissionen angiveligt udelukkende har lagt virksomhedernes omsætning på markederne for de omhandlede varer til grund ved fastsættelsen af udgangsbeløbet for bøderne og således ikke har taget hensyn til størrelsesforskellen mellem de omhandlede virksomheder.

183 For det første bemærkes angående beskyldningen rettet mod Kommissionen for at have lagt de pågældende virksomheders omsætning på de berørte markeder til grund, at Kommissionen med henblik på fastsættelsen af bødernes udgangsbeløb, som afhænger af overtrædelsens grovhed, har fundet det nødvendigt at behandle de i kartellerne implicerede virksomheder forskelligt for at tage hensyn til, i hvilket omfang lovovertrædernes reelle økonomiske formåen kan skade konkurrencen betydeligt, og sikre, at den fastsatte bøde har en tilstrækkeligt afskrækkende virkning. Kommissionen har tilføjet, at det var nødvendigt at tage hensyn til hver enkelt virksomheds

specifikke vægt og dermed de faktiske konkurrencemæssige konsekvenser af den rolle, som den har spillet som led i overtrædelsen. Med henblik på vurderingen af disse forhold har Kommissionen valgt at lægge den enkelte virksomheds omsætning på markederne for de af kartellerne omhandlede varer til grund.

¹⁸⁴ Følgelig har Kommissionen som nævnt i præmis 179 ovenfor inddelt de virksomheder, der er omhandlet af overtrædelsen på markedet for tråd til bilindustrien, i to kategorier. Sagsøgerne blev indplaceret i den første kategori, henset til deres omsætning på 8,55 mio. EUR. Oxley, Coats og Barbour blev indplaceret i den anden kategori under hensyntagen til, at deres omsætning er på mellem 1 og 3 mio. EUR. For så vidt angår overtrædelsen på markedet for industritråd har Kommissionen inddelt virksomhederne i fire kategorier. Amann og Coats blev indplaceret i den første kategori under hensyntagen til, at deres omsætning er på mellem 14 og 18 mio. EUR. BST blev indplaceret i den anden kategori under hensyntagen til, at virksomhedens omsætning er på mellem 5 og 8 mio. EUR. Gütermann, Barbour og Bieze Stork blev indplaceret i den tredje kategori under hensyntagen til, at deres omsætning er på mellem 2 og 4 mio. EUR, og Zwicky blev indplaceret i den fjerde kategori under hensyntagen til, at virksomhedens omsætning er på mellem 0 og 1 mio. EUR.

¹⁸⁵ På grundlag af de foregående betragtninger har Kommissionen på grundlag af overtrædelsens grovhed fastsat et udgangsbeløb på 5 mio. EUR for sagsøgerne for så vidt angår den første overtrædelse (betragtning 432-435 til den anfægtede beslutning) og på 14 mio. EUR for Amann for så vidt angår den anden overtrædelse (betragtning 356-358 til den anfægtede beslutning).

¹⁸⁶ Indledningsvis bemærkes, at retningslinjerne ikke bestemmer, at bøderne skal beregnes på grundlag af de pågældende virksomheders samlede omsætning eller deres faktiske omsætning på det relevante marked. Forudsat at det af Kommissionen truffne valg ikke er behæftet med et åbenbart fejlskøn, er retningslinjerne imidlertid ikke til

hinder for, at sådanne omsætningstal tages i betragtning ved fastsættelsen af bødens størrelse med henblik på at overholde fællesskabsrettens almindelige principper, og når omstændighederne gør det påkrævet (Rettens dom af 29.4.2004, forenede sager T-236/01, T-239/01, T-244/01 — T-246/01, T-251/01 og T-252/01, Tokai Carbon m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1181, herefter »Tokai I-dommen«, præmis 195). Omsætningen kan således komme i betragtning blandt de skønselementer, der tages hensyn til, herunder de overtrædende virksomheders faktiske økonomiske muligheder for at påføre andre økonomiske beslutningstagere, herunder forbrugerne, alvorlig skade, og bødens størrelse skal fastsættes på et niveau, der har en tilstrækkelig afskrækkende virkning. Kommissionen kan også tage hensyn til omsætningen ved vurderingen af den specifikke vægt og dermed de faktiske konkurrencemæssige konsekvenser af den rolle, som hver enkelt virksomhed har spillet som led i overtrædelsen, navnlig når der er tale om betydelige størrelsesforskelle mellem virksomheder, der har begået en overtrædelse af samme art (Rettens dom af 9.7.2003, sag T-220/00, Cheil Jedang mod Kommissionen, Sml. II, s. 2473, præmis 82).

- 187 Vedrørende det valg, som Kommissionen kan træffe mellem det ene eller det andet omsætningstal, fremgår det af retspraksis, at den samlede omsætning kun tegner et ufuldstændigt billede af forholdene — i forhold til de overtrædende virksomheders reelle økonomiske mulighed for at skade konkurrencen i væsentlig grad, som indebærer en bedømmelse af disse virksomheders reelle betydning på det relevante marked, dvs. deres indflydelse på dette — ved vurderingen med henblik på fastsættelse af bødebeløbet for en overtrædelse af de fællesskabsretlige konkurrenceregler. Det kan nemlig ikke udelukkes, at en magtfuld virksomhed, der har en lang række forskellige aktiviteter, kun accessorisk er til stede på et specifikt produktmarked. Ligeledes kan det ikke udelukkes, at en virksomhed med en stærk stilling på et geografisk marked uden for Fællesskabet kun har en svag stilling på Fællesskabets marked eller EØS' marked. I sådanne tilfælde betyder den blotte omstændighed, at den pågældende virksomhed opnår en betydelig samlet omsætning, ikke nødvendigvis, at den udøver en afgørende indflydelse på det relevante marked. Selv om en virksomheds omsætning på de berørte markeder ikke kan være afgørende ved vurderingen af, om en virksomhed udgør en betydelig økonomisk enhed, er denne omsætning imidlertid relevant ved vurderingen af, hvilken indflydelse virksomheden har haft på markedet (jf. i denne retning Rettens domme af 29.11.2005, sag T-52/02, SNCZ mod Kommissionen, Sml. II, s. 5005, præmis 65, og sag T-62/02, Union Pigments mod Kommissionen, Sml. II, s. 5057, præmis 152).

- 188 Det fremgår i denne forbindelse af fast retspraksis, at den del af omsætningen, der vedrører de varer, som er genstand for overtrædelsen, kan indikere omfanget af overtrædelsen på det omhandlede marked (dommen i sagen Cheil Jedang mod Kommissionen, nævnt i præmis 186 ovenfor, præmis 91, og dom af 9.7.2003, sag T-224/00, Archer Daniels Midland og Archer Daniels Midland Ingredients mod Kommissionen, Sml. II, s. 2597, præmis 196). Denne omsætning kan nemlig give en retvisende indikation af hver enkelt virksomheds ansvar for de nævnte markeder, eftersom den udgør et objektive kriterium, som giver et rimeligt indtryk af denne praksis' skadelige virkning for den normale konkurrence, og dermed er en god indikation af, i hvilket omfang hver enkelt virksomhed har forårsaget en skade.
- 189 Henset til disse betragtninger har Kommissionen ikke tilsidesat proportionalitetsprincippet ved i forbindelse med fastsættelsen af udgangsbeløbene inden for rammerne af beregningen af de bøder, som sagsøgerne blev pålagt, at have prioriteret omsætningen på de berørte markeder og for de berørte produkter.
- 190 For det andet bemærkes i lyset af disse betragtninger, at det forhold, som er foreholdt Kommissionen, om, at den ikke ved fastsættelsen af bødebeløbene har taget hensyn til de berørte virksomheders størrelse ud fra deres samlede omsætning, heller ikke længere er relevant.
- 191 Således henledes opmærksomheden på, at retningslinjerne fastsætter, at det er nødvendigt at tage hensyn til de overtrædende virksomheders faktiske økonomiske muligheder for at påføre andre økonomiske beslutningstagere, herunder forbrugerne, alvorlig skade og at fastsætte bødens størrelse på et niveau, der har en tilstrækkelig afskrækkende virkning (punkt 1 A, fjerde afsnit). Det tilføjes i retningslinjerne, at i tilfælde, hvor der er flere virksomheder involveret, som f.eks. karteller, kan det generelle udgangsbeløb tilpasses for at tage hensyn til den specifikke vægt og dermed de faktiske konkurrencemæssige konsekvenser af den rolle, som hver enkelt virksomhed har spillet som led i overtrædelsen, navnlig når der er tale om betydelige

størrelsesforskelle mellem de virksomheder, der har begået en overtrædelse af samme art, og følgelig kan der foretages en tilpasning af det generelle udgangsbeløb til den enkelte virksomheds specifikke karakter (punkt 1 A, sjette afsnit) (dommen i sagen Cheil Jedang mod Kommissionen, nævnt i præmis 186 ovenfor, præmis 81).

- ¹⁹² Som anført i præmis 186 ovenfor bestemmer retningslinjerne desuden ikke, at bøderne skal beregnes på grundlag af de pågældende virksomheders samlede omsætning, men de er heller ikke til hinder for, at der på de betingelser, der er formuleret i samme præmis i denne dom, tages hensyn til en sådan omsætning ved beregningen.
- ¹⁹³ Som konstateret i præmis 183-189 ovenfor er Kommissionens valg af i det foreliggende tilfælde at lægge omsætningen på de omhandlede markeder til grund med henblik på at fastlægge hver enkelt virksomheds muligheder for at forårsage skade både sammenhængende og objektivt begrundet. Desuden tilsigtede Kommissionen også en afskrækkende virkning, idet den åbenlyst tilkendegav, at den ville straffe de virksomheder, som havde deltaget i et kartel på det marked, hvor de havde en betydelig vægt, hårdest.
- ¹⁹⁴ Heraf følger, at også argumentet om, at bøderne er uforholdsmæssige i forhold til sagsøgernes respektive samlede omsætning, bør forkastes. Sagsøgerne kan nemlig ikke med rette konkludere, at der har været tale om uforholdsmæssige endelige bøder, eftersom bødernes udgangsbeløb er begrundet i de kriterier, som Kommissionen har anvendt til brug for vurderingen af hver enkelt virksomheds vægt på det relevante marked (jf. i denne retning Rettens dom af 20.3.2002, sag T-23/99, LR AF 1998 mod Kommissionen, Sml. II, s. 1705, præmis 304, og af 5.12.2006, sag T-303/02, Westfalen Gassen Nederland mod Kommissionen, Sml. II, s. 4567, præmis 185).

— »Systemet med satser« fastsat i retningslinjerne

¹⁹⁵ Sagsøgernes kritik af det i retningslinjerne fastsatte »system med satser« er irrelevant.

¹⁹⁶ Det følger nemlig af fast retspraksis, at den metode til fastsættelse af bødeløb pålagt forskellige deltagere i et kartel, der består i inddeling af medlemmerne af kartellet i flere kategorier, og som indebærer en sats for bødernes udgangsbeløb fastsat for virksomheder i samme kategori, ikke kan kritiseres, selv om satsen ikke tager højde for størrelsesforskelle mellem virksomheder i én og samme kategori, såfremt metoden overholder ligebehandlings- og proportionalitetsprincippet (Rettens dom af 19.3.2003, sag T-213/00, CMA CGM m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 913, præmis 385, af 15.3.2006, sag T-26/02, Daiichi Pharmaceutical mod Kommissionen, Sml. II, s. 713, præmis 83-85, og af 15.3.2006, sag T-15/02, BASF mod Kommissionen, Sml. II, s. 497, præmis 150). Forudsat at disse principper er overholdt, er det ikke op til Retten at tage stilling til, om et sådant system er hensigtsmæssigt, uanset om systemet stiller mindre virksomheder ugunstigt. Retten skal som led i sin efterprøvelse af lovligheden af det skøn, Kommissionen råder over på området, nemlig kun påse, at inddelingen af medlemmerne af kartellet i kategorier er sammenhængende og objektivt begrundet, og ikke uden videre sætte sit eget skøn i stedet for Kommissionens (dommen af 15.3.2006 i sagen BASF mod Kommissionen, præmis 157).

— Manglende hensyntagen til, at sagsøgerne er »mellemstore virksomheder«

¹⁹⁷ Argumentet om, at Kommissionen burde have taget hensyn til, at sagsøgerne er mellemstore virksomheder, er irrelevant.

¹⁹⁸ Det påhviler nemlig som nævnt ikke Kommissionen at foretage en bødeberegning på grundlag af beløb, der er baseret på de berørte virksomheders omsætning, hvorfor Kommissionen i en situation, hvor flere virksomheder, der har deltaget i den samme overtrædelse, pålægges bøder, heller ikke er forpligtet til at sikre, at de endelige bødebeløb, som dens beregninger resulterer i for de berørte virksomheder, afspejler alle forskelle mellem disse i henseende til deres samlede omsætning eller deres omsætning på det pågældende produktmarked (Rettens dom af 20.3.2002, sag T-21/99, Dansk Rørindustri mod Kommissionen, Sml. II, s. 1681, præmis 202).

¹⁹⁹ Det skal i den forbindelse præciseres, at artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 heller ikke kræver, at såfremt flere virksomheder, der er impliceret i samme overtrædelse, pålægges bøder, må det bødebeløb, der pålægges en lille eller mellemstor virksomhed, ikke være større — udtrykt som en procentsats af omsætningen — end de bødebeløb, der pålægges større virksomheder. Det fremgår nemlig af denne bestemmelse, at der såvel for små eller mellemstore virksomheder som for større virksomheder ved bødeudmålingen skal tages hensyn til overtrædelsens grovhed og varighed. I det omfang Kommissionen pålægger virksomheder, der er impliceret i samme overtrædelse, bøder, som for hver af dem er berettiget i forhold til overtrædelsens grovhed og varighed, kan det ikke bebrejdes den, at bødebeløbet for nogle af dem er større, set i forhold til omsætningen, end for andre virksomheder (jf. analogt dom af 20.3.2002, Dansk Rørindustri mod Kommissionen, nævnt i præmis 198 ovenfor, præmis 203, og dommen i sagen Westfalen Gassen Nederland mod Kommissionen, nævnt i præmis 194 ovenfor, præmis 174).

²⁰⁰ Kommissionen er således ikke forpligtet til at nedsætte bødebeløbene, når de berørte virksomheder er små eller mellemstore virksomheder. Virksomhedens størrelse er nemlig allerede taget i betragtning med det loft, der er fastsat i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 og i retningslinjernes bestemmelser. Bortset fra disse betragtninger vedrørende størrelsen er der ingen grund til at behandle små og mellemstore virksomheder anderledes end andre virksomheder. Den omstændighed, at de berørte virksomheder er små og mellemstore

virksomheder, fritager dem ikke for forpligtelsen til at overholde konkurrencereglerne (jf. analogt dommen i sagen SNCZ mod Kommissionen, nævnt i præmis 187 ovenfor, præmis 84).

- ²⁰¹ Henset til disse grunde som helhed bør argumentet om en påstået tilsidesættelse af princippet om lige straf også forkastes.

Tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet

- ²⁰² Vedrørende den hævdede tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet bemærkes, at opdelingen i kategorier skal overholde princippet, som forbyder, at ensartede situationer behandles forskelligt, og at forskellige situationer behandles ens, medmindre en sådan behandling er objektivt begrundet. Ud fra samme synspunkt bestemmer retningslinjerne i punkt 1 A, sjette afsnit, at en »betydelig« størrelsesforskel mellem virksomheder, der har begået en overtrædelse af samme art, bl.a. kan berettige en differentiering ved vurderingen af overtrædelsens grovhed.
- ²⁰³ Inddelingen i grupper vil kunne udgøre en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet enten i forholdet mellem de forskellige grupper, ved at virksomheder, som befinder sig i ensartede situationer, behandles forskelligt, eller inden for hver gruppe, ved at virksomheder, som befinder sig i forskellige situationer, behandles ens. I den foreliggende sag har sagsøgerne påberåbt sig, at begge typetilfælde foreligger, førstnævnte i forbindelse med kartellet på markedet for tråd til bilindustrien, sidstnævnte i forbindelse med kartellet på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande. Det skal herefter undersøges, om der foreligger sådanne tilfælde af forskelsbehandling af virksomhederne, og i givet fald, om de er objektivt begrundede (jf. i denne retning dommen i sagen CMA CGM m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 196 ovenfor, præmis 407 og 408).

204 Det er ubestridt, at der er betydelige størrelsesforskelle mellem sagsøgerne og Coats. Da der er anvendt et forskelligt udgangsbetrag i forhold til dem for så vidt angår kartellet på markedet for tråd til bilindustrien i EØS, fordi de er henført under to forskellige kategorier, og ens udgangsbetrag for så vidt angår kartellet på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande, fordi de er henført under samme kategori, skal det undersøges, om denne forskellige behandling kan anses for at være objektivt begrundet i det forhold, at virksomhedernes respektive vægt på det relevante marked (afgjort ud fra den faktiske omsætning på det relevante marked for det berørte produkt) er tillagt større betydning end virksomhedernes størrelse (afgjort ud fra deres samlede omsætning).

205 Herom har Retten allerede fastslået, at det havde været sammenhængende og objektivt begrundet at henføre flere virksomheder, hvoraf én har en meget, endda »væsentligt«, lavere samlet omsætning end de andre, under samme kategori på grundlag af deres omsætning på det berørte marked og på deres ret ens markedsandele og at anvende samme specifikke udgangsbetrag i forhold til dem. På den baggrund blev Kommissionen anset for ikke at have tilsidesat ligebehandlingsprincippet (jf. i denne retning dommen i sagen Cheil Jedang mod Kommissionen, nævnt i præmis 186 ovenfor, præmis 104-115, og i sagen Union Pigments mod Kommissionen, nævnt i præmis 187 ovenfor, præmis 155-158).

206 Samme konklusion gør sig gældende i denne sag. Således som det er fastslået ovenfor vedrørende markedet for tråd til bilindustrien, er sagsøgerne og Coats nemlig henført under henholdsvis den første og den anden kategori på baggrund af, at sagsøgerne havde en omsætning på dette marked, som var ca. fem gange højere end Coats' omsætning. Tilsvarende blev Amann og Coats henført til den samme kategori for så vidt angår markedet for industritråd, fordi de havde en nogenlunde lige stor omsætning på dette marked. Det er således sammenhængende og objektivt begrundet at have kategoriseret de nævnte virksomheder på dette grundlag.

207 Heraf følger, at Kommissionen ikke har tilsidesat ligebehandlingsprincippet.

- 208 Henset til disse betragtninger bør anbringendet om tilsidesættelse af proportionalitets- og ligebehandlingsprincippet forkastes.

3. Amanns anbringende om, at udgangsbeløbet for bøden pålagt for så vidt angår kartellet for industritråd er fastsat forkert

a) Parternes argumenter

- 209 Amann har gjort gældende, at Kommissionen har overtrådt retningslinjerne ved at have henført dette selskab og Coats under den samme kategori.

- 210 Kommissionen har nemlig udelukkende baseret sin sondring mellem virksomhederne på den omsætning, de havde i 2000 for de produkter, som var omfattet af kartellet på markedet for industritråd. Den har imidlertid set bort fra det forhold, at Coats fra og med 1999 havde erhvervet alle Barbours markedsandele, og i forbindelse med sondringen skulle Coats' omsætning således have været lagt sammen med Barbours.

- 211 I og med at Kommissionen kun har angivet de to virksomheders omsætning med en variationsbredde (mellem 2 og 4 mio. EUR for den enes vedkommende, mellem 14 og 18 mio. EUR for den andens vedkommende), er Amann desuden ude af stand til at opgøre, hvad disse omsætninger præcist beløber sig til. Ifølge Amann burde Kommissionen have udvist en særlig omhu ved fastsættelsen af udgangsbeløbet for bøden, eftersom det i retningslinjerne fastsatte beregningssystem med satser for bøder, når alt kommer til alt, ikke tager hensyn til størrelsesforskelle mellem virksomhederne. Amann har anført, at den metode, der anvendes til at inddele virksomheder i forskellige grupper, skal være korrekt, sammenhængende og ikke udtryk for forskelsbehandling.

Kommissionen har ikke overholdt de forpligtelser, der påhviler den som følge af ligebehandlingsprincippet. Hertil kommer ifølge Amann, at virksomheden ikke kan vide, om Kommissionen har anvendt en korrekt og sammenhængende metode, der ikke er udtryk for forskelsbehandling, til fastsættelse af udgangsbeløbet for bøden, når virksomheden kun har kendskab til omsætningerne angivet med en variationsbredde. Virksomheden har vedrørende dette forhold også påberåbt sig en tilsidesættelse af artikel 253 EF.

212 Endelig har Kommissionen lagt uforholdsmæssigt megen vægt på omsætningen af de varer, som var genstand for overtrædelsen, i forhold til de andre skønselementer.

213 Kommissionen har anført, at dette anbringende er ugrundet.

b) Rettens bemærkninger

214 For det første skal Retten undersøge Amanns klagepunkt om, at Kommissionen ikke har anvendt en korrekt og sammenhængende metode, der ikke er udtryk for forskelsbehandling, til inddeling af virksomhederne i forskellige grupper og til fastsættelse af udgangsbeløbet for bøden.

215 Først bør Amanns argument om, at Kommissionen ikke ved fastsættelsen af de forskellige udgangsbeløb tog hensyn til den omsætning, som Barbour, hvis markedsandele Coats havde erhvervet i september 1999, havde haft, forkastes.

216 I sit svar af 11. april 2005 på Kommissionens begæring om oplysninger har Coats nemlig forklaret, at Barbour ikke siden september 1999 har udøvet nogen

erhvervsvirksomhed eller haft nogen omsætning. Derfor er både Coats' erhvervsvirksomhed og Barbours aktivitet, som Coats overtog i september 1999, inkluderet i den omsætning på mellem 14 og 18 mio. EUR, som Coats havde i 2000 på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande, og der kan følgelig ikke sættes spørgsmålstegn ved omsætningen.

217 Dernæst mindes om, at Kommissionen har fundet det nødvendigt at behandle de i kartellerne implicerede virksomheder forskelligt for at tage hensyn til, i hvilket omfang lovovertrædernes reelle økonomiske formåen kan skade konkurrencen betydeligt, og sikre, at den fastsatte bøde har en tilstrækkeligt afskrækkende virkning. Kommissionen har tilføjet, at det var nødvendigt at tage hensyn til den specifikke indvirkning af hver enkelt virksomheds ulovlige adfærd og dermed de faktiske konsekvenser heraf for konkurrencen (betragtning 354 og 355 til den anfægtede beslutning). Med henblik på vurderingen af disse forhold har Kommissionen valgt at lægge den enkelte virksomheds omsætning på markedet for industritråd i det sidste år, hvor overtrædelsen stod på, nemlig i 2000, til grund, som det fremgår af oversigten i betragtning 356 til den anfægtede beslutning.

218 Som nævnt i præmis 184 ovenfor har Kommissionen følgelig inddelt virksomhederne i fire kategorier, indplaceret Amann og Coats i den første kategori og fastsat et udgangsbetrag på 14 mio. EUR for disse to virksomheder.

219 Retten skal som led i sin efterprøvelse af lovligheden af det skøn, Kommissionen råder over på området, imidlertid kun påse, at inddelingen er sammenhængende og objektivt begrundet (jf. dommen i sagen BASF mod Kommissionen, nævnt i præmis 196 ovenfor, præmis 157 og den deri nævnte retspraksis).

220 I denne forbindelse bemærkes, at en inddeling af virksomheder i fire kategorier ikke er en urimelig måde at tage hensyn til virksomhedernes relative størrelse på markedet

på med henblik på at fastsætte udgangsbeløbet, forudsat at den ikke giver et groft fordrejet billede af det relevante marked. I denne sag kan det ikke anses for givet, at Kommissionens metode, som består i at fastsætte kategorier på grundlag af omsætningen på det relevante marked for de berørte varer, afgrænset til henholdsvis mellem 14 og 18 mio. EUR, mellem 5 og 8 mio. EUR, mellem 2 og 4 mio. EUR samt mellem 0 og 1 mio. EUR, er usammenhængende.

- 221 Amanns kritik af metoden til fastsættelse af kategorierne og af udgangsbeløbet for hver enkelt virksomhed er så meget desto mere ugrundet, som beløbet på 14 mio. EUR, der for så vidt angår den kategori, som Amann er indplaceret i, er valgt som udgangsbeløb for bødeudmålingen, er det laveste beløb i kategorien.
- 222 I denne forbindelse bør Amanns argument, hvorefter virksomheden ikke burde være i samme kategori som Coats, fordi den hævder, at der var en forskel på mindst 2 mio. EUR på deres respektive omsætninger på markedet for industritråd, og hvorefter lige så forskellige virksomheder var blevet indplaceret i forskellige kategorier, forkastes. Det bemærkes, at Domstolen i sin dom af 14. juli 2005 i sagen Acerinox mod Kommissionen (sag C-57/02 P, Sml. I, s. 6689, præmis 74-80), som Kommissionen med rette henviser til, tillod en indplacering i samme kategori af virksomheder, hvis markedsandele var mere forskellige, end det er tilfældet i den foreliggende sag.
- 223 Henset til betragtningerne i præmis 182-194 ovenfor bør endelig Amanns argument om, at Kommissionen har lagt uforholdsmæssigt megen vægt på omsætningen af de varer, som var genstand for overtrædelsen, i forhold til de andre skønselementer, forkastes.
- 224 Følgelig har Kommissionen anvendt en korrekt og sammenhængende metode, der ikke er udtryk for forskelsbehandling, til inddeling af virksomhederne i forskellige grupper og til fastsættelse af udgangsbeløbet for bøden.

225 For det andet har Amann med urette påberåbt sig, at begrundelsespligten er tilsidesat, fordi virksomheden kun har kendskab til omsætningerne med en variationsbredde og følgelig ikke kunne vide, hvordan Kommissionen havde fastsat udgangsbeløbet ud fra disse tal.

226 Det fremgår således for det første af retspraksis, at kravene i henhold til den væsentlige formforskrift, som begrundelsespligten udgør, er opfyldt, hvad angår udmålingen af en bøde for overtrædelse af konkurrencereglerne, når Kommissionen i sin beslutning angiver de hensyn, der har givet den grundlag for at bedømme overtrædelsens grovhed og dens varighed (dommen i sagen *Atlantic Container Line m.fl. mod Kommissionen*, nævnt i præmis 57 ovenfor, præmis 1521). Det påhviler ikke Kommissionen i henhold til disse krav i sin beslutning at angive tallene i forbindelse med metoden for bødeudmålingen, idet den under alle omstændigheder ikke kan undlade at udøve sit skøn ved udelukkende og mekanisk at anvende matematiske formler. Hvad angår en beslutning, hvorved flere virksomheder pålægges bøder, skal begrundelsespligtens rækkevidde bl.a. vurderes under hensyntagen til, at overtrædelsernes grovhed skal fastslås på grundlag af en lang række forhold, herunder bl.a. sagens særlige omstændigheder, dens sammenhæng og bødernes afskrækkende virkning, uden at der er opstillet en bindende eller udtømmende liste over de kriterier, som obligatorisk skal tages i betragtning (Domstolen dom af 15.10.2002, forenede sager C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P og C-254/99 P, *Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen*, Sml. I, s. 8375, præmis 464 og 465).

227 I denne sag følger det af de foregående betragtninger, at Kommissionen har opfyldt de krav, der påhviler den i henhold til retspraksis, idet den har oplyst, at den havde vurderet overtrædelsernes grovhed under anvendelse af kriterierne i retningslinjerne, og at den derpå havde kategoriseret virksomhederne ud fra deres vægt på markedet opgjort ved hjælp af deres omsætning på dette, samt at den havde fastsat et udgangsbeløb, der tager højde for det relevante markeds geografiske udstrækning.

228 For det andet har Kommissionen opfyldt sin begrundelsespligt ved at oplyse omsætningerne med en vis variationsbredde, der er tilstrækkeligt snæver til at give Amann

mulighed for at vide, hvordan Kommissionen har fastsat udgangsbeløbene, og samtidigt respektere forretningshemmeligheden.

229 Følgelig kan Kommissionen ikke bebrejdes at have tilsidesat begrundelsespligten.

230 Som følge heraf bør anbringendet om, at udgangsbeløbet for bøden pålagt for så vidt angår kartellet for industritråd er fastsat forkert, forkastes som grundløst.

4. *Amanns anbringende om, at varigheden af overtrædelsen på markedet for industritråd er beregnet forkert*

a) Parternes argumenter

231 Ifølge Amann er overtrædelsens varighed beregnet forkert.

232 For det første har den overtrædelse på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande, som virksomheden beskyldes for, kun varet 11 år og ikke 11 år og 9 måneder. Dens seneste deltagelse i overtrædelsen går tilbage til mødet den 16. januar 2001 og ikke til mødet den 18. september 2001, hvilket bekræftes i betragtning 147 til den anfægtede beslutning. Derfor skulle udgangsbeløbet for bøden højst have været forhøjet med 110% og ikke med 115%.

233 I tillæg hertil har Amann understreget, at hvis det på grundlag af de bilaterale kontakter, som Kommissionen hævder findes, måtte antages, at virksomheden var part i de pågældende aftaler efter den 16. januar 2001, har den kun været det indtil maj 2001. Overtrædelsen har således højst været i 11 år og 4 måneder.

234 For det andet har Amann med henvisning til flere af Kommissionens beslutninger fremhævet, at det første år af overtrædelsen ikke burde have været talt med ved forhøjelsen af bødens udgangsbeløb.

235 For det tredje burde Kommissionen have gjort brug af sin skønsmagt til i henhold til retningslinjernes punkt 1 B, andet afsnit, at forhøje udgangsbeløbet under anvendelse af en mindre procentsats end 10% for hvert år, overtrædelsen har været, idet priserne på tråd til brug for tekstiler som udgangspunkt slet ikke eller i meget ringe grad kan belaste forbrugerne over længere tid, da omkostningerne til tråden kun udgør 0,15% af omkostningerne til den færdige vare.

236 Kommissionen har afvist disse klagepunkter som helhed og har følgelig anført, at anbringendet bør forkastes som grundløst.

b) Rettens bemærkninger

237 Ifølge artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 er overtrædelsens varighed en af de faktorer, der skal tages hensyn til ved fastsættelsen af den bøde, som skal pålægges virksomheder, der har gjort sig skyldige i overtrædelse af konkurrencereglerne.

- 238 Hvad angår den faktor, som vedrører overtrædelsens varighed, sonderer retningslinjerne mellem overtrædelser af kort varighed (almindeligvis under et år), for hvilke det grundbeløbet, som er fastsat på grundlag af grovheden, ikke skal forhøjes, overtrædelser af mellemlang varighed (almindeligvis mellem et og fem år), for hvilke grundbeløbet kan forhøjes med op til 50%, og overtrædelser af lang varighed (almindeligvis over fem år), for hvilke grundbeløbet kan forhøjes med 10% pr. år (punkt 1 B, første til tredje afsnit).
- 239 Det fremgår af betragtning 359 til den anfægtede beslutning, at Amann deltog i kartellet på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande fra januar 1990 til september 2001, dvs. at overtrædelsen varede i 11 år og 9 måneder. Denne periode udgør en overtrædelse af lang varighed. Udgangsbeløbet for virksomhedens bøder er som følge heraf forhøjet med 115% på baggrund af overtrædelsens varighed (betragtning 360 til den anfægtede beslutning).
- 240 For det første er det forhold, at Amann ikke deltog i det multilaterale møde den 18. september 2001 ikke nok til at påvise, at virksomheden afstod fra at deltage i overtrædelsen efter den 16. januar 2001, hvor det seneste multilaterale møde, som virksomheden deltog i, fandt sted.
- 241 Det ville kun kunne fastslås, at virksomheden definitivt havde ophørt med at tage del i kartellet, hvis den på mødet den 16. januar 2001 havde taget offentlig afstand fra indholdet af kartellet, hvilket den ikke gjorde (jf. i denne retning Rettens dom af 6.4.1995, sag T-141/89, Tréfileurope mod Kommissionen, Sml. II, s. 791, præmis 85, og dommen i sagen BPB de Eendracht mod Kommissionen, nævnt i præmis 145 ovenfor, præmis 203).
- 242 Som nævnt i betragtning 99 til den anfægtede beslutning bestod organiseringen bag kartellet på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande både i multilaterale og bilaterale møder. Amann har faktisk opretholdt regelmæssige bilaterale kontakter efter den 16. januar 2001. Det fremgår nemlig af betragtning 151 til den

anfægtede beslutning, at Amann og Coats korresponderede med henblik på udveksling af prisoplysninger, hvilket Amann i øvrigt ikke har bestridt.

243 Den omstændighed, at den sidste korrespondance fandt sted i maj 2001, er ikke nok til, at Amann kan anses for at have ophørt med at tage del i overtrædelsen fra juni 2001.

244 I denne forbindelse bemærkes som anført i præmis 27 ovenfor, at kartellet bestod i, at deltagerne udvekslede oplysninger om priser, rabatter og særpriser, og i indgåelse af aftaler om fremtidige prislister, rabatter og særpriser samt aftaler om at undgå konkurrence ved at undlade at underbyde den etablerede leverandørs priser og om opdeling af kunderne. Selv hvis den kunne dokumenteres, viser den blotte omstændighed, at Amann efter korrespondancen i maj 2001 ophørte med at give de øvrige kartelmedlemmer oplysninger, ikke, at Amann ophørte med at deltage i kartellet (jf. i denne retning dom af 27.9.2006, sag T-329/01, Archer Daniels Midland mod Kommissionen, Sml. II, s. 3255, præmis 252).

245 Heraf følger, at Kommissionen ikke har foretaget en forkert beregning ved at forhøje udgangsbeløbet for den bøde, som Amann blev pålagt, med 5% på grund af virksomhedens deltagelse i overtrædelsen efter det multilaterale møde den 16. januar 2001.

246 For det andet er en beregningsmetode, hvorefter det første år af overtrædelsen ikke tælles med, når bøden forhøjes på baggrund af overtrædelsens varighed, ikke udtryk for Kommissionens faste praksis. Denne metode er nemlig ikke blevet anvendt i Kommissionens seneste beslutninger. Endvidere bemærkes som påpeget af Kommissionen, at de beslutninger, som Amann har påberåbt sig til støtte for sin argumentation, omhandler overtrædelser af mellemlang varighed (op til fem år) og derfor på ingen måde belyser den faste beslutningspraksis, som Kommissionen hævdes at have vedrørende overtrædelser af lang varighed. Desuden råder Kommissionen over et vidt skøn med hensyn til fastsættelsen af bødernes størrelse, og den er ikke bundet af

de skøn, som den tidligere har foretaget (jf. i denne retning dommen i sagen Michelin mod Kommissionen, nævnt i præmis 154 ovenfor, præmis 292).

247 Hertil kommer, at det tværtimod fremgår af dommen i sagen Cheil Jedang mod Kommissionen (nævnt i præmis 186 ovenfor, præmis 133), som Amann har påberåbt sig, at bestemmelserne i retningslinjernes punkt 1 B på ingen måde er udtryk for, at det første år, hvori overtrædelsen foregår, ikke skal tages i betragtning. Det er nemlig udelukkende bestemt, at der ikke foretages nogen forhøjelse for overtrædelser af kort varighed, dvs. almindeligvis under et år. Derimod foretages der en forhøjelse for overtrædelser af længere varighed, hvilken forhøjelse eksempelvis kan udgøre op til 50%, når overtrædelsen har varet mellem et og fem år. Retten har tilføjet, at mens sidstnævnte bestemmelse ikke stiller krav om, at der skal ske en automatisk forhøjelse med 10% pr. år for overtrædelser af mellemlang varighed, overlader den Kommissionen et skøn i så henseende. Det samme gælder i øvrigt retningslinjernes punkt 1 B, tredje led, for så vidt angår overtrædelser af lang varighed, hvilken bestemmelse alene fastslår, at beløbet kan forhøjes med 10% pr. år (dommen i sagen Cheil Jedang mod Kommissionen, præmis 133 og 134). Grunden til, at Retten i dommen i sagen Cheil Jedang mod Kommissionen fastslog, at der ikke burde have været foretaget en forhøjelse på 10%, beror udelukkende på sagens særlige omstændigheder, nemlig at Kommissionen i sin beslutning uden nogen begrundelse havde foretaget en forhøjelse på 40% over for nogen virksomheder for en overtrædelse af fem års varighed, hvorimod den havde fastsat en forhøjelse på 30% over for sagsøgeren for en overtrædelse, som havde varet to år og ti måneder.

248 For det tredje har Amann med urette gjort gældende, at Kommissionen ikke har gjort brug af sin skønsbeføjelse, idet den pr. automatik har anvendt den maksimale sats for forhøjelse på 10% for hvert år, overtrædelsen har varet, og at den følgelig ikke har taget hensyn til, at priserne på industritråd som udgangspunkt slet ikke eller i meget ringe grad kan belaste forbrugerne over længere tid.

249 Det bemærkes, at selv om retningslinjernes punkt 1 B, første afsnit, tredje led, ikke fastsætter en automatisk forhøjelse på 10% pr. år for overtrædelser af lang varighed, overlades Kommissionen et skøn i så henseende (Rettens dom af 18.6.2008, sag

T-410/03, Hoechst mod Kommissionen, Sml. II, s. 881, præmis 396, og dommen i sagen BPB mod Kommissionen, nævnt i præmis 89 ovenfor, præmis 362).

- 250 I denne sag fremgår det af præmis 239 ovenfor, at Kommissionen har overholdt de regler, som den i retningslinjerne har pålagt sig selv ved forhøjelse af bødebeløb fastsat på grundlag af overtrædelsens varighed. Under hensyntagen til omstændighederne i denne sag må Kommissionen anses for på korrekt vis at have gjort brug af sin skønsebeføjelse, idet den har forhøjet bøden med 10% for hvert år, overtrædelsen har varet.
- 251 Det følger også af fast retspraksis, at en forhøjelse af bøden på grundlag af varigheden ikke er begrænset til tilfælde, hvor der foreligger en direkte forbindelse mellem varigheden og den skade, som er blevet tilføjet de ved traktatens konkurrenceregler tilstræbte fællesskabsformål (jf. i denne retning Rettens dom af 12.7.2001, forenede sager T-202/98, T-204/98 og T-207/98, Tate & Lyle m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2035, præmis 106, og dommen i sagen Michelin mod Kommissionen, nævnt i præmis 154 ovenfor, præmis 278).
- 252 I denne sag fremgår det af betragtning 347-351 til den anfægtede beslutning, at Kommissionen har undersøgt kartellets konkrete skadelige virkninger på det relevante marked. Den konkluderede, at det var vanskeligt præcist at opgøre virkningerne, men at de hemmelige aftaler reelt havde en indvirkning.
- 253 I lyset af fast retspraksis og under hensyntagen til omstændighederne i denne sag må Kommissionen anses for ikke at have anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved at forhøje bøden med 10% for hvert år, overtrædelsen har varet.
- 254 Følgelig bør anbringendet om, at varigheden af overtrædelsen på markedet for industritråd er forkert beregnet, forkastes.

5. *Amanns anbringende om, at der ikke er taget hensyn til visse formildende omstændigheder vedrørende overtrædelsen på markedet for industriråd*

a) Parternes argumenter

255 Amann har påberåbt sig, at det må regnes virksomheden til gode som en formildende omstændighed i henhold til retningslinjernes punkt 3, syvende led, at den ensidigt, på eget initiativ og før Kommissionens første indgriben traf beslutning om at ophøre med sin konkurrencebegrænsende adfærd. Virksomheden hævder nemlig, at den ikke deltog i flere møder efter mødet den 16. januar 2001, og at den fra marts 2001 ikke længere havde bilaterale kontakter. Den har i denne forbindelse understreget, at eftersom den ikke har påberåbt sig retningslinjernes punkt 3, tredje led, er den retspraksis, hvorefter Kommissionens indgriben skal have tilskyndet de pågældende virksomheder til at indstille deres konkurrencebegrænsende adfærd, på ingen måde til hinder for at det fastslås, at der foreligger en formildende omstændighed. Amann er af den opfattelse, at virksomheden ved denne handling løb den risiko at blive udsat for sanktioner fra de andre konkurrenters side, særligt Coats. Det viste sig desuden ved korrespondancen med Coats repræsentant, at denne risiko for repressalier var reel, hvilket BST bekræftede under høringerne afholdt den 19. og 20. juli 2004. Kommissionen undlod i øvrigt at undersøge disse tilkendegivelser, hvorved den tilsidesatte sin pligt til sagsoplysning.

256 Kommissionen har desuden ved at gøre gældende, at den allerede ved fastsættelsen af overtrædelsens varighed havde taget hensyn til dens ophør, ikke anerkendt det forhold, at der skal sondres mellem den objektive varighed af en overtrædelse og det subjektive aspekt af dens ophør. Det bør ikke være udelukket, at der tages hensyn til den formildende omstændighed ved en adfærd, når det taler til virksomhedens fordel hvad angår overtrædelsens varighed.

257 Kommissionen har afvist disse argumenter.

b) Rettens bemærkninger

- 258 Først og fremmest bemærkes, at ifølge retningslinjernes punkt 3 kan grundbeløbet nedsættes i tilfælde af »formildende omstændigheder«, såsom hvis en virksomhed udelukkende har spillet en passiv rolle eller en rolle som medløber, hvis en virksomhed ikke reelt har fulgt de hemmelige aftaler, hvis en virksomhed har bragt overtrædelsen til ophør straks efter Kommissionens første indgreb eller andre ikke nærmere bestemte omstændigheder.
- 259 Det bemærkes endvidere, at denne bestemmelse ikke indeholder en bindende opregning af de formildende omstændigheder, som Kommissionen er forpligtet til at tage hensyn til. Der tilkommer derfor Kommissionen et vist skøn, således at den kan anlægge en samlet betragtning af, i hvilket omfang bøderne bør nedsættes på grund af formildende omstændigheder (Rettens dom af 8.7.2004, sag T-50/00, Dalmine mod Kommissionen, Sml. II, s. 2395, præmis 326). Således kan Kommissionen ikke være forpligtet til at indrømme en nedsættelse af bøden inden for rammerne af sin skønsebeføjelse som følge af, at en virksomhed er ophørt med en åbenbar overtrædelse, uanset om ophøret er sket før eller efter Kommissionens indgreb (Tokai II-dommen, nævnt i præmis 93 ovenfor, præmis 292).
- 260 Det er også væsentligt at understrege, at det forhold, at overtrædelsen af konkurrencereglerne ophører straks efter Kommissionens første indgreb i henhold til i retningslinjernes punkt 3, tredje led, ifølge fast retspraksis logisk set kun kan være en formildende omstændighed, hvis der er grund til at formode, at de pågældende virksomheder blev tilskyndet til at ophøre med deres konkurrencestridige adfærd som følge af de pågældende indgreb. Formålet med bestemmelsen er nemlig at tilskynde virksomhederne til straks at indstille deres konkurrencebegrænsende adfærd, når Kommissionen indleder en undersøgelse deraf. Bøden kan derfor ikke nedsættes af denne grund, når virksomhederne allerede inden Kommissionens første indgreb har truffet en fast beslutning om at indstille overtrædelsen, eller når overtrædelsen allerede er ophørt inden dette tidspunkt. Denne sidstnævnte mulighed er taget i betragtning i tilstrækkeligt omfang ved den foretagne beregning af overtrædelsens varighed (jf. i denne retning Domstolens dom af 25.1.2007, sag C-407/04 P, Dalmine mod Kommissionen, Sml. I, s. 829, præmis 158, samt Rettens dom af 8.7.2004, sag T-44/00,

Mannesmannröhren-Werke mod Kommissionen, Sml. II, s. 2223, præmis 280 og 281, og af 12.12.2007 i sagen BASF mod Kommissionen, nævnt i præmis 91 ovenfor, præmis 128).

- ²⁶¹ Desuden bemærkes, at Amann alene bygger sin ret til at påberåbe sig formildende omstændigheder på det forhold, at virksomheden efter mødet den 16. januar 2001 ensidigt besluttede ikke længere at deltage i møderne og at indstille alle bilaterale kontakter. Som fastslået i præmis 240 ff. ovenfor fortsatte Amann imidlertid efter nævnte multilaterale møde med at deltage i bilaterale møder.
- ²⁶² Af samme grund bør Amanns argument, hvorefter Coats spillede hovedrollen i kartellet og fremførte trusler mod Amann som følge af virksomhedens beslutning om ikke længere at tage del i overtrædelsen, også forkastes. Sagsøgerens argument om, at Kommissionen tilsidesatte sin pligt til sagsoplysning, er irrelevant i denne forbindelse. Som det fremgår af præmis 261 ovenfor, er sagsøgerens oprindelige postulat, hvorefter virksomheden ophørte med at tage del i overtrædelsen efter mødet den 16. januar 2001, urigtigt. Virksomheden kan derfor ikke med rette hævde, at den som følge af sin indstilling af overtrædelsen efter dette møde skulle være blevet udsat for trusler fra Coats side, og kan følgelig ikke i denne forbindelse påberåbe sig nogen tilsidesættelse af pligten til sagsoplysning.
- ²⁶³ Selv hvis det antages, at Amann ophørte med at tage del i overtrædelsen på et tidligere tidspunkt, følger det af nævnte retspraksis, at der tilkommer Kommissionen et vist skøn, således at den kan anlægge en samlet betragtning af, i hvilket omfang bøderne bør nedsættes på grund af formildende omstændigheder, og at den ikke er forpligtet til at indrømme en sådan nedsættelse af bøden som følge af, at en virksomhed er ophørt med en åbenbar overtrædelse før Kommissionens indgreb.

- ²⁶⁴ Dette anbringende bør derfor forkastes.^a

6. *Sagsøgernes anbringende om, at der er foretaget en forkert beregning af størrelsen af udgangsbetøbet og af grundbetøbet for bøden pålagt for overtrædelser på markedet for tråd til bilindustrien*

a) Parternes argumenter

265 For det første har sagsøgerne anført, at udgangsbetøbet for bøden pålagt for overtrædelser på markedet for tråd til bilindustrien er vilkårligt fastsat. Det var nemlig ikke muligt at udlede af den anfægtede beslutning, hverken hvordan Kommissionen havde beregnet nævnte betøb, eller på hvilket grundlag den havde defineret kategorierne. Således svarer udgangsbetøbene (5 mio. EUR for sagsøgerne og 1,3 mio. EUR for de andre omhandlede virksomheder) ikke præcist til deres respektive omsætninger for de af kartellet omfattede varer.

266 Desuden har Kommissionen ikke forklaret, hvorfor den anså sagsøgerne, og ikke Coats og Barbour, for en virksomhedsenhed. I denne forbindelse virker Kommissionens angivelse af, at Amann havde stor indflydelse på Cousin før sin erhvervelse af hovedparten af sidstnævnte virksomheds markedsandele, ikke overbevisende. Efter sagsøgernes opfattelse skulle forholdet mellem Coats og Barbour have været vurderet på samme måde som forholdet mellem sagsøgerne. De oplysninger, som Oxley fremlagde i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, peger også i retning af, at Kommissionen har undervurderet betydningen af konstellationen »Coats/Barbour«. Således hævder sagsøgerne, at det ikke kan udelukkes, at Kommissionen ville være nået frem til et andet udgangsbetøb, hvis den havde kategoriseret disse virksomheder korrekt. Der er ingen begrundelse i den anfægtede beslutning hvad disse forhold angår.

267 Kommissionens svar bekræfter dens logiske fejl, eftersom den ikke har taget Barbours deltagelse i betragtning, før virksomheden blev overtaget af Coats i september 1999, og at den efter nævnte overtagelse kun tog hensyn til Coats' omsætning, hvorimod den også skulle have lagt den omsætning, som Barbour havde i 1999, hertil. Omsætningen

skulle have beløbet sig til ca. 6 mio. EUR. Derfor har sagsøgerne anfægtet det forhold, at der for dem er fastsat et udgangsbeløb på 5 mio. EUR (deres samlede omsætning beløb sig til 8,55 mio. EUR), mens der for Coats kun er fastsat et udgangsbeløb på 1,3 mio. EUR (virksomhedens omsætning beløb sig til ca. 6 mio. EUR). Sagsøgerne har også anfægtet det forhold, at den af Kommissionen foretagne kategorisering har ført til, at deres samlede omsætning er taget i betragtning for hele perioden, hvorimod der i forbindelse med bødeudmålingen ikke er taget hensyn til Barbours omsætning, efter at virksomheden blev overtaget af Coats.

268 For det andet er der foretaget en forkert beregning af grundbeløbet på grundlag af, at overtrædelsen skulle have varet fra maj/juni 1998 til den 15. maj 2000, dvs. 1 år og 11 måneder, og den deraf følgende forhøjelse af udgangsbeløbet for bøden med 15%.

269 Ifølge sagsøgerne er det hverken bevist, at der blev afholdt et møde i maj/juni 1998, eller at de deltog i det. De har gjort gældende, at det eneste bevis, som Kommissionen bygger på, er Coats' svar på dens begæring om oplysninger. Dette svar er imidlertid kun baseret på et notat fra en tidligere medarbejder. Antagelsen om, at dette møde blev afholdt, støttes dermed alene på »rygter«, hvis ægthed der hersker tvivl om, og den burde Kommissionen have afklaret ved at foretage kontrolundersøgelser. Ifølge sagsøgerne fandt det første møde ikke sted før i juni 1999. Oxley kunne ikke fremlægge den mindste indikation af dette møde, og Coats kunne ikke afgive nogen præcise forklaringer vedrørende sin deltagelse. Henset til at der foreligger en uvished vedrørende dette møde, bebrejder sagsøgerne desuden Kommissionen, at den ikke søgte nogen afklaring af, hvor et sådan møde skulle have fundet sted. De er derfor af den opfattelse, at beregningen af bødens grundbeløb skulle have haft den 15. april 1999 som udgangspunkt.

270 Kommissionen har afvist dette anbringende.

b) Rettens bemærkninger

- 271 Først skal argumentet om en vilkårlig fastsættelse af udgangsbeløbet for bøden undersøges.
- 272 Hertil bemærkes, at der ifølge retningslinjerne først foretages en vurdering af overtrædelsens grovhed som sådan, idet der på grundlag af denne vurdering kan fastsættes et »generelt udgangsbeløb«. Overtrædelsens grovhed fastlægges således på grundlag af objektive momenter, såsom overtrædelsens art, overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet — når den kan måles — og det berørte markedes geografiske udstrækning. Dernæst vurderes overtrædelsens grovhed på grundlag af en række forskellige subjektive momenter. Der tages således hensyn til den pågældende virksomheds karakter, herunder navnlig dens størrelse og stilling på det relevante marked, hvilket kan give anledning til at variere udgangsbeløbet, klassificere virksomhederne i kategorier og fastsætte »et specifikt udgangsbeløb«. For det tredje tages der hensyn til overtrædelsens varighed ved fastsættelsen af grundbeløbet, ligesom skærpende og formildende omstændigheder for det fjerde kan indgå i vurderingen bl.a. af den relative grovhed af hver enkelt af de berørte virksomheders deltagelse i overtrædelsen.
- 273 Det bestemmes i retningslinjerne hvad nærmere bestemt angår de subjektive momenter, der tages i betragtning ved fastsættelsen af udgangsbeløbet, at det er nødvendigt at tage hensyn til de overtrædende virksomheders faktiske økonomiske muligheder for at påføre andre økonomiske beslutningstagere, herunder forbrugerne, alvorlig skade og at fastsætte bødens størrelse på et niveau, der har en tilstrækkeligt afskrækkende virkning (punkt 1 A, fjerde afsnit).
- 274 Endvidere følger det af retningslinjerne, at i de tilfælde, hvor der er flere virksomheder involveret, som f.eks. karteller, kan det være nødvendigt at variere det generelle udgangsbeløb for at tage hensyn til den specifikke vægt og dermed de faktiske konkurrencemæssige konsekvenser af den rolle, som hver enkelt virksomhed har spillet som led i overtrædelsen, navnlig når der er tale om betydelige størrelsesforskelle

mellem virksomheder, der har begået en overtrædelse af samme art, og følgelig at tilpasse det generelle udgangsbetrag til den enkelte virksomheds specifikke karakter (punkt 1 A, sjette afsnit) (dommen i sagen Cheil Jedang mod Kommissionen, nævnt i præmis 186 ovenfor, præmis 81).

275 Det bemærkes, at retningslinjerne ikke bestemmer, at bødebetalingerne skal beregnes på grundlag af den samlede omsætning eller på grundlag af virksomhedernes omsætning på det relevante marked. Retningslinjerne er imidlertid heller ikke til hinder for, at sådanne omsætningstal tages i betragtning ved fastsættelsen af bødens størrelse med henblik på at overholde fællesskabsrettens almindelige principper, og når omstændighederne gør det påkrævet. Der kan således tages hensyn til omsætningen ved bedømmelsen af de forskellige forhold, der er nævnt ovenfor i præmis 269 og 270 (dommen i sagen Cheil Jedang mod Kommissionen, nævnt i præmis 186 ovenfor, præmis 82, og Tokai I-dommen, nævnt i præmis 186 ovenfor, præmis 195).

276 I denne sag fremgår det af betragtning 418 ff. til den anfægtede beslutning, at Kommissionen har overholdt bestemmelserne i retningslinjerne. Den har nemlig taget overtrædelsens art, dens konkrete indvirkning på markedet og det berørte geografiske markeds udstrækning i betragtning. Under hensyntagen til disse faktorer har den betegnet overtrædelsen som meget alvorlig, idet den i betragtning 428 til den anfægtede beslutning har præciseret, at den ved bødeudmålingen har taget hensyn til det relevante markeds ringe størrelse.

277 Dernæst har den — ligesom vedrørende kartellet på markedet for industritråd i Beneluxlandene og i de nordiske lande — fundet det nødvendigt at behandle de virksomheder, der deltog i kartellet vedrørende tråd til bilindustrien, forskelligt for at tage hensyn til, i hvilket omfang lovovertrædernes reelle økonomiske formåen kunne skade konkurrencen betydeligt, og sikre, at den fastsatte bøde havde en tilstrækkeligt afskrækkende virkning. Kommissionen har tilføjet, at det var nødvendigt at tage hensyn til den specifikke indvirkning af hver enkelt virksomheds ulovlige adfærd og dermed de faktiske konkurrencemæssige konsekvenser heraf. Med henblik på vurderingen af disse forhold har Kommissionen valgt at lægge omsætningen på det

relevante marked for den af kartellet omfattede vare til grund (betragtning 430-432 til den anfægtede beslutning).

278 Som følge heraf har den inddelt virksomhederne i to kategorier. Amann og Cousin blev indplaceret i den første kategori, henset til deres samlede omsætning på 8,55 mio. EUR. Oxley, Coats og Barbour blev indplaceret i den anden kategori under hensyntagen til, at deres omsætning blev anslået til mellem 1 og 3 mio. EUR. Kommissionen har på grundlag af overtrædelsens grovhed fastsat et udgangsbetrag på 5 mio. EUR for Amann og Cousin og på 1,3 mio. EUR for Coats, Oxley og Barbour (betragtning 432-435 til den anfægtede beslutning).

279 Som fremhævet i præmis 216-221 ovenfor skal Retten som led i sin efterprøvelse af lovligheden af det skøn, Kommissionen råder over på området, imidlertid kun påse, at inddelingen er sammenhængende og objektivt begrundet (jf. dommen i sagen BASF mod Kommissionen, nævnt i præmis 196 ovenfor, præmis 157 og den deri nævnte retspraksis).

280 I denne forbindelse bemærkes, at en inddeling af virksomheder i to kategorier ikke er en urimelig måde at tage hensyn til virksomhedernes relative størrelse på markedet på med henblik på at fastsætte udgangsbetraget, forudsat at den ikke giver et groft fordrejet billede af det relevante marked. I denne sag må Kommissionens metode, som består i at fastsætte kategorier på grundlag af omsætningen på det relevante marked for de berørte varer, som udgangspunkt anses for at være sammenhængende.

281 Hvad angår selve fastsættelsen af udgangsbetraget på 5 mio. EUR for virksomhederne indplaceret i den første kategori kan dette valg ikke betragtes som tilfældigt og overskrider ikke Kommissionens vide skønsmagt på det pågældende område. Betraget er nemlig fastsat ud fra kategorierne, der, som fastslået i præmis 277 og 278 ovenfor, er fastsat på gyldig vis. Hertil kommer, at betraget på 5 mio. EUR, der er valgt som

udgangsbetrag, er mindre end sagsøgernes omsætningstal, som dannede grundlag for den første kategori.

- 282 Henset til disse bemærkninger har sagsøgerne med urette anført, at Kommissionen har fastsat de to kategorier og foretaget beregningen af bødens udgangsbetrag vilkårligt.
- 283 Det er herefter irrelevant, at Kommissionen er bebrejdet, at den ikke har anset Coats og Barbour for at udgøre en »virksomhedsenhed«, og at den som følge heraf ikke har lagt deres omsætningstal sammen. Det følger nemlig af den anfægtede beslutning (betragtning 40 og 67), at Coats først overtog Barbour i september 1999. Sidstnævnte udgjorde således en juridisk set uafhængig virksomhed og kunne af den grund selvstændigt holdes ansvarlig for overtrædelsen begået i perioden fra maj/juni 1998 til september 1999. Hvad angår Coats fremgår det af den anfægtede beslutning, at virksomheden tog del i overtrædelsen fra den 8. juni 1999 til den 15. maj 2000 og følgelig selvstændigt kunne holdes ansvarlig for sine retsstridige handlinger.
- 284 I modsætning til hvad sagsøgerne har hævdet, var der således ikke grund til at lægge Coats og Barbours omsætningstal sammen og at henføre dem under den første kategori.
- 285 Dog bemærkes, at Kommissionen kun tog hensyn til Coats omsætning i 1999. Det ville imidlertid have været velbeggrundet til dette tal at lægge den del af Barbours omsætning, som hidrørte fra oktober-december 1999, dvs. 3/12 af Barbours årsomsætning. Coats omsætningstal ville dermed have været mellem 250 000 og 750 000 EUR højere. Denne beregningsfejl sætter imidlertid ikke spørgsmålstegn ved, hverken at sagsøgerne er henført under den første kategori, eller ved det udgangsbetrag, der er anvendt i forhold til dem. Sagsøgerne har nemlig ikke bestridt, hvad Kommissionen fastslog i betragtning 323 og 433 til den anfægtede beslutning, hvorefter de måtte anses for at

udgøre en »virksomhedsenhed«, og at den af den grund med rette havde lagt deres respektive omsætningstal sammen.

286 Endelig bør argumentet, hvorefter artikel 253 EF er tilsidesat i og med, dels at Kommissionen ikke har angivet begrundelsen for, at den havde anset sagsøgerne, og ikke Coats og Barbour, for at udgøre en »virksomhedsenhed«, dels at fastsættelsen og beregningen af udgangsbetøbet ikke fremgik på forståelig vis, forkastes.

287 For det første har Kommissionen i betragtning 323 og 433 til den anfægtede beslutning klart angivet, af hvilke grunde sagsøgerne måtte anses for at udgøre en »virksomhedsenhed«. For det andet pålægger begrundelsespligten som anført i præmis 226 ovenfor ikke Kommissionen at angive tallene i forbindelse med metoden for bødeudmålingen i sin beslutning, idet Kommissionen under alle omstændigheder ikke kan undlade at udøve sit skøn ved udelukkende og mekanisk at anvende matematiske formler.

288 Som det fremgår af præmis 276-278 ovenfor, har Kommissionen i denne sag opfyldt sin begrundelsespligt fuldt ud ved i betragtning 418 ff. til den anfægtede beslutning at angive de skønselementer, på grundlag af hvilke den har vurderet overtrædelsens grovhed.

289 Hvad dernæst angår argumentet om, at bødens grundbeløb er fastsat forkert, fordi overtrædelsens varighed er fastsat forkert, fremgår det af sagsakterne, at det første møde vedrørende markedet for tråd til bilindustrien ikke fandt sted i juni 1999, som sagsøgerne har hævdet, men i maj/juni 1998.

290 Amann nævnte udtrykkeligt i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, at dette møde havde fundet sted, og anførte, at deltagerne derved havde kunnet etablere den indledende indbyrdes kontakt, udveksle oplysninger om bestemte priser og hensigtserklæringer om prisfastsættelse for en periode på ikke over seks måneder.

291 Dette argument savner derfor grundlag i de faktiske omstændigheder.

292 Det er desuden foreholdt Kommissionen, at den ikke præcist kunne fastslå, om mødet havde fundet sted i maj eller i juni, hvilket er irrelevant, eftersom overtrædelsens varighed til sagsøgernes fordel er beregnet med udgangspunkt i juni måned.

293 Henset til disse betragtninger bør anbringendet om en forkert beregning af udgangsbeløbet og af grundbeløbet for bøden forkastes.

7. Sagsøgernes anbringende om, at der ikke er taget hensyn til, at kartellet på markedet for tråd til bilindustrien ikke blev gennemført

a) Parternes argumenter

294 Sagsøgerne har hævdet, at det, som Kommissionen har fastslået vedrørende overtrædelsens indvirkning på markedet, er forkert. I den anfægtede beslutning er det nemlig

ikke påvist, at aftalerne indgået inden for rammerne af kartellet på markedet for tråd til bilindustrien faktisk blev gennemført. Kommissionen henviser til de dokumenter, som den bygger sine antagelser vedrørende gennemførelsen af kartellet på, som bevis for, at deltagerne har afholdt møder. I betragtning 427 til den anfægtede beslutning har Kommissionen selv erkendt at have haft vanskeligt ved at fastslå, at kartellet blev gennemført.

295 Særligt har Kommissionen med urette anført, at Cousin har pålagt sin kunde Johnson Controls prisforhøjelser. Sagsøgerne har fremhævet, at denne forhøjelse var udtryk for deres individuelle prispolitik og intet havde med aftalerne at gøre. På dette punkt, som blev anført for første gang i den anfægtede beslutning, er sagsøgerne ikke blevet indrømmet retten til at blive hørt, og dette punkt kan derfor efter deres opfattelse ikke bruges som et bevis på, at kartellet blev gennemført.

296 Sagsøgerne har påberåbt sig Kommissionens pligt til i sin vurdering af overtrædelsens grovhed at inddrage alle de elementer, der kan bestemme omfanget af overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet. I denne henseende har Kommissionen fulgt den praksis, at der foreligger en formildende omstændighed, som begrunder en strafnedsættelse, selv i de tilfælde, hvor aftalerne kun delvist blev gennemført. Denne manglende gennemførelse har større betydning i denne sag, og sagsøgerne er derfor af den opfattelse, at Kommissionen i overensstemmelse med sin beslutningspraksis skulle have regnet dem en formildende omstændighed til gode i henhold til retningslinjernes punkt 3, andet led, eller have taget hensyn dertil ved vurderingen af overtrædelsens grovhed.

297 Kommissionen har afvist dette anbringende.

b) Rettens bemærkninger

- 298 Indledningsvis bemærkes, at det af betragtning 233 til den anfægtede beslutning fremgår, at Cousin på mødet den 9. juli 1999 tilkendegav, at virksomheden ville forsøge at hæve sine priser over for sin kunde Johnson Controls. Det følger også af Barbours bemærkninger, at en repræsentant for Cousin ringede til en repræsentant for Barbour for at bekræfte, at prisforhøjelsen var foretaget. Endelig bemærkes, at Cousin har bekræftet, at virksomheden har hævet sine priser, men den hævder, at forhøjelsen ikke er udslag af en aftale.
- 299 For det første har sagsøgerne med urette hævdet, at prisforhøjelsen i forhold til Johnson Controls ikke var anført i klagepunktsmeddelelsen, og at de følgelig ikke havde mulighed for at tage til genmæle herom. Eftersom Kommissionen udtrykkeligt henviser dertil i klagepunktsmeddelelsens punkt 192 og 201, savner dette argument grundlag i de faktiske omstændigheder.
- 300 For det andet har Kommissionen med rette på grundlag af prisforhøjelsen i forhold til Johnson Controls fastslået, at der var tale om gennemførelse af en aftale. Cousins tilkendegivelse på mødet den 9. juli 1999 vedrørende sin intention om at hæve priserne over for Johnson Controls, virksomhedens telefonsamtale med Barbour, hvorunder den meddelte, at den havde gjort intentionen til virkelighed, og Cousins bekræftelse af denne forhøjelse under den administrative procedure udgør en række i denne henseende tilstrækkelige indicier. Det påhviler derfor sagsøgerne at påvise, at prisforhøjelsen ikke var udslag af en aftale, hvilket de har forsømt at gøre ved blot at påberåbe sig deres »individuelle prispolitik«.
- 301 For det tredje har Kommissionen i betragtning 427 til den anfægtede beslutning for så vidt angår overtrædelsens virkninger anset de hemmelige aftaler for at være blevet gennemført og at have haft en indvirkning på det relevante marked for den berørte

vare, »selv om det er vanskeligt præcist at måle denne indvirkning«. På konkurrenceområdet er den bevisbyrde for, at overtrædelsen indvirker på det pågældende marked, der påhviler Kommissionen, når den tager hensyn hertil ved beregningen af bøden på grundlag af overtrædelsens grovhed, lettere at løfte end den bevisbyrde, Kommission har, når den skal godtgøre, at der i tilfælde af et kartel som sådan foreligger en overtrædelse. Det er nemlig for at tage hensyn til kartellets konkrete følger på markedet tilstrækkeligt, at Kommissionen anfører »gyldige grunde til at tage hensyn til dem« (dommen i sagen Jungbunzlauer mod Kommissionen, nævnt i præmis 171 ovenfor, præmis 161). Prisforhøjelsen over for Johnson Controls udgør i denne henseende i sig selv en gyldig grund til at tage hensyn til overtrædelsens konkrete følger på markedet.

302 For det fjerde følger det af de foregående betragtninger, at sagsøgerne ikke kan påberåbe sig en formildende omstændighed i form af manglende gennemførelse af aftalerne i praksis.

303 Heraf følger, at dette anbringende bør forkastes.

8. *Anbringendet om tilsidesættelse af retten til at blive hørt og retten til forsvar*

a) Parternes argumenter

304 Der er anført to klagepunkter til støtte for dette anbringende. Det første klagepunkt angår en tilsidesættelse af retten til at blive hørt, og det andet klagepunkt vedrører en tilsidesættelse af retten til forsvar.

305 For det første er Amann af den opfattelse, at virksomhedens ret til at blive hørt, som er fastslået i artikel 27, stk. 1, i forordning nr. 1/2003, er blevet tilsidesat. Kommissionen har bygget en væsentlig del af sin beslutning vedrørende bestemte rabatter på dokumenter nævnt i betragtning 116 til den anfægtede beslutning. Amann er imidlertid ikke via klagepunktsmeddelelsen blevet gjort bekendt med disse dokumenter og med, hvad Kommissionen har udledt af dem. Dokumenterne kan derfor ikke anvendes som bevis på en overtrædelse af artikel 81 EF og EØS-aftalens artikel 53. Amann har således anført, at det ikke i sig selv er tilstrækkeligt til at sikre overholdelsen af retten til at blive hørt, at dokumenterne befinder sig i Kommissionens sagsakter, og at der er ret til aktindsigt i sagsakterne.

306 Kommissionen har også tilsidesat virksomhedens ret til at blive hørt ved at basere sig på klagepunkter, som virksomheden ikke har haft lejlighed til at fremkomme med sine bemærkninger til. Der henvises således i den anfægtede beslutning til en drøftelse den 19. september 2000 vedrørende nedsættelse af rabatter i Sverige som grundlag for et klagepunkt om udveksling af oplysninger om disse rabatter og om en aftale om at nedsætte dem. Klagepunktsmeddelelsen indeholder imidlertid ingen indikation af aftaler af denne art vedrørende Sverige, men omhandler derimod sådanne aftaler vedrørende Finland. Amann har påpeget, at Kommissionen i betragtning 116 til den anfægtede beslutning selv har erkendt, at den ved en fejl har nævnt Finland i stedet for Sverige i klagepunktsmeddelelsen. Virksomheden mener derfor ikke, at den er blevet hørt på dette punkt. Kommissionen har med urette anført, at Amann skulle have været i stand til at udlede af de i klagepunktsmeddelelsen citerede dokumenter, at klagepunktet vedrørte Sverige. Der sigtes til en e-mail af 10. oktober 2000, som faktisk er nævnt i en anden sammenhæng end vedrørende aftalerne om rabatter. Desuden kunne en konkret aftale om rabatter ikke udledes af dette dokument. Amann har anført, at det afgørende ifølge retspraksis ikke er dokumenterne i sig selv, men de slutninger, som Kommissionen har draget på grundlag af dem. Denne retspraksis er anvendelig i denne sag, selv om det i den anfægtede beslutning er nævnt, at denne e-mail foreligger, idet det er nævnt i en anden sammenhæng.

307 Desuden har Kommissionen modsagt sig selv ved at hævde, at den egentlig ville have henvist til Sverige i stedet for Finland, samtidig med at den hævder, at der er indgået aftaler vedrørende begge lande.

308 For det andet har Kommissionen ifølge sagsøgerne tilsidesat deres ret til forsvar ved i begæringerne om oplysninger af 6. og 24. marts 2003 at afkræve dem svar på spørgsmål vedrørende forbindelser til konkurrenter uden at gøre opmærksom på, at de blev adspurgt som »sigtede«. De har anført, at der ifølge retspraksis ikke kunne afkræves dem detaljer om forhold, som er under behandling, og beslutninger truffet inden for rammerne af forbindelser til konkurrenterne, og så meget desto mere kan de ikke ud over en ren og skær beskrivelse af de faktiske omstændigheder og udlevering af eksisterende dokumenter afkræves oplysninger om formålet med, forløbet og resultaterne af kontakter med konkurrenterne, når Kommissionen åbenlyst har disse møder under mistanke for at være konkurrencebegrænsende. Sagsøgerne er af den opfattelse, at det har været tilfældet i denne sag, idet de i denne henseende baserer sig på punkt 4.1 i de nævnte begæringer om oplysninger.

309 Eftersom sagsøgerne har afgivet detaljerede svar på alle Kommissionens spørgsmål, selv om de havde ret til at nægte at svare, har de påberåbt sig en større nedsættelse af deres bøder end den nedsættelse, de har fået på 15%, i henhold til punkt D 2 i samarbejdsmeddelelsen. De er således af den opfattelse, at de har gjort meget mere, end Kommissionen kunne forlange af dem.

310 Sagsøgerne anser også nævnte nedsættelse på 15% for utilstrækkelig sammenholdt med den nedsættelse på 50%, som Coats har fået. Efter deres opfattelse burde Kommissionen nemlig have taget hensyn til, at den allerede under kontrolundersøgelsen havde fundet afgørende dokumenter, som satte den i stand til uden besvær at fastslå forekomsten af en overtrædelse på de berørte områder. Desuden nød Coats en fordel i forhold til sine konkurrenter ved at være informeret om en umiddelbart forestående sag, hvorfor dens anmodning om bødenedsættelse fulgte af sig selv. Derudover spillede Coats hovedrollen, hvilket flere af de involverede virksomheder har bekræftet. Under hensyntagen til disse momenter er sagsøgerne af den opfattelse, at de skulle have nydt godt af den samme behandling, som Coats har fået.

311 Kommissionen har afvist dette anbringende.

b) Rettens bemærkninger

Den hævdede tilsidesættelse af retten til at blive hørt

- ³¹² Ifølge fast retspraksis skal klagepunktsmeddelelsen være formuleret i vendinger, der, selv om de er kortfattede, er tilstrækkeligt klare til, at parterne reelt kan forstå, hvilken adfærd Kommissionen lægger dem til last, og gøre brug af deres ret til forsvar, inden Kommissionen træffer en endelig beslutning. Dette krav er opfyldt, hvis beslutningen ikke beskylder de pågældende for andre overtrædelser end de i klagepunktsmeddelelsen nævnte og kun tager hensyn til faktiske forhold, som de pågældende har haft lejlighed til at udtale sig om (Rettens dom af 14.5.1998, sag T-352/94, Mo och Domsjö mod Kommissionen, Sml. II, s. 1989, præmis 63; dommen i sagen CMA CGM m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 196 ovenfor, præmis 109, og Tokai II-dommen, nævnt i præmis 93 ovenfor, præmis 138).
- ³¹³ Således er retten til forsvar ikke tilsidesat, fordi der foreligger en uoverensstemmelse mellem klagepunktsmeddelelsen og den endelige beslutning, medmindre et klagepunkt heri ikke er blevet fremført på en måde, der er tilstrækkelig til, at adressaterne kunne varetage deres interesser (Rettens dom af 8.7.2004, sag T-48/00, Corus UK mod Kommissionen, Sml. II, s. 2325, præmis 100).
- ³¹⁴ Det fremgår også af retspraksis, at det afgørende ikke er dokumenterne i sig selv, men de slutninger, som Kommissionen har draget på grundlag af dem, og at den berørte virksomhed, dersom de pågældende dokumenter ikke er blevet omtalt i klagepunktsmeddelelsen, med rette har kunnet antage, at de ikke har betydning for sagen. Ved ikke at meddele virksomheden, at visse dokumenter ville blive anvendt i beslutningen, har Kommissionen afskåret den fra i tide at udtale sig om de pågældende dokumenters beviskraft. Dokumenterne kan herefter ikke anvendes som bevis over for sagsøgeren (jf. i denne retning Domstolens dom af 25.10.1983, sag 107/82, AEG-Telefunken mod Kommissionen, Sml. s. 3151, præmis 27, og af 3.7.1991, sag C-62/86, AKZO

mod Kommissionen, Sml. I, s. 3359, præmis 21, samt Rettens dom af 10.3.1992, sag T-11/89, Shell mod Kommissionen, Sml. II, s. 757, præmis 55).

- ³¹⁵ Har Kommissionen gjort brug af et dokument til støtte for et klagepunkt i den endelige beslutning, selv om dokumentet indgår i klagepunktsmeddelelsen til at godtgøre et andet klagepunkt, kan dokumentet dog kun bruges i beslutningen mod sagsøgeren, såfremt denne med rimelighed af klagepunktsmeddelelsen og af dokumentets indhold har kunnet udlede de konklusioner, som Kommissionen havde til hensigt at udlede deraf (jf. i denne retning dommen i sagen Shell mod Kommissionen, nævnt i præmis 314 ovenfor, præmis 62).
- ³¹⁶ Det af Amann fremførte klagepunkt skal efterprøves i lyset af den netop gengivne retspraksis.
- ³¹⁷ Der henvises til, at Kommissionen i den anfægtede beslutnings betragtning 116 har erkendt, at den fejlagtigt har anført i klagepunktsmeddelelsens punkt 104 og 126, at der blev indgået aftale om nedsættelse af rabatter i Finland på mødet den 19. september 2000 i Budapest (Ungarn). Kommissionen har i samme betragtning 116 korrigeret fejlen ved at understrege, at nedsættelsen af rabatter i realiteten angik Sverige.
- ³¹⁸ Allerførst bemærkes, at overskriften til klagepunktsmeddelelsens punkt 125 og 126 har ordlyden »Møde på Hotel Merkur i Budapest den 19. september 2000« og henviser til fodnote 244, hvori der henvises til e-mail af 10. oktober 2000 vedrørende de emner, der blev drøftet på mødet, herunder nedsættelse af rabatter i Sverige.
- ³¹⁹ Ligeledes bemærkes, at Amann var bekendt med dette dokument, hvilket virksomhedens svar på klagepunktsmeddelelsen vidner om. I svaret er det nemlig nævnt, at

dette dokument indeholder en e-mail dateret den 10. oktober 2000 fra J.L. (Coats) til F.S. (Coats), som omfatter en meget detaljeret rapport om indholdet af mødet i Budapest.

- 320 Det fremgår meget klart af denne e-mail, at det eneste land, der var berørt af nedsættelse af rabatter, var Sverige, og at der ikke var noget andet forhold vedrørende Finland, som kunne give anledning til den forveksling, at der eventuelt forelå en aftale om sådanne nedsættelser i sidstnævnte land.
- 321 Modsat hvad Amann har hævdet, blev denne e-mail desuden ikke fremlagt i en anden sammenhæng, eftersom den opregner de aftaler, der blev indgået under mødet afholdt den 19. september 2000, som Amann i øvrigt ikke har bestridt at have deltaget i.
- 322 I overensstemmelse med ovennævnte retspraksis må Amann således anses for med rimelighed at have kunnet udlede af klagepunktsmeddelelsen og af dokumentets indhold, hvilke konklusioner Kommissionen havde til hensigt at udlede deraf, og virksomheden har følgelig kunnet korrigere fejlen vedrørende det eneste land, der var berørt af nedsættelsen af rabatter.
- 323 I denne forbindelse bemærkes, at Amanns argumentation, hvorefter følgende sætning i e-mailen: »Sverige: [...] særpriserne forhøjes med 3,5% pr. 1. april 2001 eller rabatterne nedsættes« ikke satte virksomheden i stand til at vide, at Kommissionen hermed ville påvise forekomsten af en aftale om nedsættelse af rabatter i Sverige, er irrelevant. Det følger nemlig af ovenstående bemærkninger, at Amann burde have været forberedt på, at Kommissionen ville basere sig på dette moment.
- 324 Følgelig må det fastslås, at Amanns ret til at blive hørt ikke er blevet tilsidesat.

Den hævdede tilsidesættelse af retten til forsvar, herunder forbuddet mod selvinkriminering

³²⁵ Det følger af retspraksis vedrørende omfanget af Kommissionens beføjelser med hensyn til forudgående undersøgelsesprocedurer og administrative procedurer, at Kommissionen har beføjelse til, i givet fald ved en beslutning, at pålægge en virksomhed at meddele alle nødvendige oplysninger om de omstændigheder, som virksomheden kan tænkes at være bekendt med. Den kan dog ikke pålægge virksomheden at besvare spørgsmål, hvorved den tvinges til afgive tilståelse om at have begået retsstridige handlinger, som det påhviler Kommissionen at føre bevis for (Domstolens dom af 18.10.1989, sag 374/87, Orkem mod Kommissionen, Sml. s. 3283, præmis 34 og 35, samt dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 90 ovenfor, præmis 61 og 65, og i sagen Dalmine mod Kommissionen, nævnt i præmis 260 ovenfor, præmis 34).

³²⁶ Således kan en absolut ret til at nægte at udtale sig ikke anerkendes for en virksomhed, der er adressat for en begæring om oplysninger i henhold til artikel 11, stk. 5, i forordning nr. 17. Anerkendelsen af denne ret til at nægte at udtale sig ville således være mere vidtgående end nødvendigt for at sikre virksomhedernes ret til forsvar og ville udgøre en ubegrundet hindring for Kommissionens opfyldelse af pligten til at påse, at konkurrencereglerne overholdes inden for fællesmarkedet. Retten til at nægte at udtale sig kan kun anerkendes, i det omfang den omhandlede virksomhed blev pålagt at besvare spørgsmål, hvorved den blev tvunget til at afgive tilståelse om at have begået en overtrædelse, som det påhviler Kommissionen at føre bevis for (Tokai I-dommen, nævnt i præmis 186 ovenfor, præmis 402).

³²⁷ For at sikre, at bestemmelserne i artikel 11 i forordning nr. 17 får fuld gennemslagskraft, har Kommissionen derfor beføjelse til at pålægge virksomheder dels at meddele alle nødvendige oplysninger om de omstændigheder, som virksomhederne kan tænkes at være bekendt med, dels, om nødvendigt, at fremlægge de dokumenter om disse omstændigheder, som virksomhederne er i besiddelse af, selv om de vil kunne anvendes som bevis for, at der er blevet handlet i strid med konkurrencereglerne. Kommissionens oplysningsbeføjelse er ikke i strid med artikel 6, stk. 1 og 2, i EMRK eller Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis (Tokai I-dommen, nævnt i præmis 186 ovenfor, præmis 403 og 404).

328 Under alle omstændigheder kan pligten til at besvare spørgsmål af rent faktisk karakter fra Kommissionen samt til at efterkomme dennes begæringer om at udlevere allerede eksisterende dokumenter ikke antages at være i strid med det grundlæggende princip om retten til forsvar og til en retfærdig rettergang, som inden for konkurrencerettens område giver en lignende beskyttelse som den, der sikres ved EMRK's artikel 6. Der er således intet til hinder for, at adressaten for en begæring om oplysninger senere under den administrative procedure eller under en sag for Fællesskabets retsinstanser godtgør, at de faktiske omstændigheder, der omhandles i den pågældendes besvarelse eller i de fremlagte dokumenter, har en anden betydning end den, Kommissionen har lagt til grund (Tokai I-dommen, nævnt i præmis 186 ovenfor, præmis 406).

329 Endelig bemærkes, at når Kommissionen i en begæring om oplysninger i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17, ud over rent faktiske spørgsmål og begæringer om udlevering af allerede eksisterende dokumenter, anmoder en virksomhed om at beskrive formålet med og forløbet af flere møder, som den har deltaget i, samt resultaterne eller konklusionerne af disse møder, skønt det er klart, at Kommissionen har mistanke om, at formålet med disse møder var at begrænse konkurrencen, kan en sådan anmodning være egnet til at nødsage den adspurgte virksomhed til at indrømme sin deltagelse i en overtrædelse af fællesskabsrettens konkurrenceregler, således at den pågældende virksomhed ikke er forpligtet til at besvare denne type spørgsmål. I et sådant tilfælde må den omstændighed, at en virksomhed alligevel afgiver oplysninger om disse punkter, anses for virksomhedens samarbejde af egen drift, som kan berettige en nedsættelse af bødeløbet i henhold til samarbejdsmeddelelsen (Rettens dom af 6.12.2005, sag T-48/02, Brouwerij Haacht mod Kommissionen, Sml. II, s. 5259, præmis 107). Det følger også af fast retspraksis, at virksomheder i disse tilfælde ikke kan gøre gældende, at deres ret til ikke at inkriminere sig selv er blevet tilsidesat, fordi de frivilligt har besvaret en sådan anmodning (Rettens dom i sagen Dalmine mod Kommissionen, nævnt i præmis 259 ovenfor, præmis 46).

330 I lyset af denne retspraksis skal det efterprøves, om Kommissionen har tilsidesat sagsgernens ret til ikke at inkriminere sig selv.

- 331 For det første skal det fremhæves, at Kommissionen anmodet om oplysninger i form af begæringer om oplysninger (skrivelse af 6.3.2003 og af 24.3.2003) og ikke i form af beslutninger.
- 332 Med hensyn til de begærede oplysninger fremgår det af punkt 4 i nævnte begæringer, at Kommissionen bl.a. efterspurgte indikationer af møderne med konkurrenterne, dato, sted og deltagerfortegnelse, formålet med og forløbet af disse møder samt oplysninger om de bilaterale kontakter. Sagsøgerne var på ingen måde forpligtede til at besvare spørgsmålene, hvis de derved ville komme til at indrømme deres deltagelse i den formodede overtrædelse. De besvarede imidlertid frivilligt disse anmodninger og kan følgelig ikke påberåbe sig, at deres ret til ikke at inkriminere sig selv er blevet tilsidesat af den grund.
- 333 For det andet henvises angående det forhold, som sagsøgerne har bebrejdet Kommissionen, hvorefter de ikke blev informeret om, hvad den havde dem mistænkt for, indledningsvis til kravet om, at der skal være forbindelse mellem de oplysninger, som Kommissionen begærer i medfør af artikel 11 i forordning nr. 17, og den i begæringen om oplysninger anførte overtrædelse, som er genstand for undersøgelsen. Artikel 11, stk. 1, i forordning nr. 17 bemyndiger nemlig Kommissionen til at indhente »alle fornødne oplysninger« hos virksomhederne til brug for sin gennemførelse af de i artikel 81 EF og 82 EF fastlagte principper. Desuden bestemmer artikel 11, stk. 3, i forordning nr. 17, at Kommissionen i begæringen bl.a. skal angive »retsgrundlaget for og formålet med begæringen«. Det følger dermed af artikel 11, stk. 1 sammenholdt med stk. 3, i forordning nr. 17 samt af kravet om, at de pågældende virksomheder skal have mulighed for forsvar, at fornødenhedskriteriet i artikel 11 i forordning nr. 17 skal vurderes på baggrund af undersøgelsens formål, således som det skal være præciseret i begæringen om oplysninger. Vedrørende en bestemmelse, som kan sammenlignes med artikel 11 i forordning nr. 17 — Kommissionens beføjelser til at gennemføre kontrolundersøgelser i henhold til artikel 14 i forordning nr. 17 — udtalte Domstolen i dom af 21. september 1989, Hoechst mod Kommissionen (forenede sager 46/87 og 227/88, Sml. s. 2859, præmis 29), at Kommissionens pligt til at angive kontrolundersøgelsens genstand og formål er et grundlæggende krav, som ikke alene har til formål at klarlægge, hvorfor det påtænkte indgreb inden for den pågældende

virksomhed er berettiget, men også at skabe et grundlag for, at virksomheden bliver bekendt med omfanget af dens samarbejdspligt, samtidig med at dens ret til forsvaret bevarer. Heraf følger, at Kommissionen kun kan begære oplysninger, som kan være til nytte ved undersøgelsen af den formodede overtrædelse, som dels er årsag til undersøgelsen, dels skal være angivet i begæringen om oplysninger (Rettens dom af 12.12.1991, sag T-39/90, SEP mod Kommissionen, Sml. II, s. 1497, præmis 25, og af 8.3.1995, sag T-34/93, Société Générale mod Kommissionen, Sml. II, s. 545, præmis 40, 62 og 63).

334 Det følger af denne retspraksis, at Kommissionen ikke er forpligtet til i sin begæring om oplysninger udtrykkeligt at tilskrive de berørte virksomheder de formodede overtrædelser, og at den følgelig ikke har pligt til på dette stadium at informere virksomhederne om, at de er under mistanke. Forudsat at Kommissionen klart har angivet retsgrundlaget for og formålet med sin begæring, anses den nemlig for at have iagttaget de berørte virksomheders ret til forsvaret.

335 I denne sag har Kommissionen fuldt ud opfyldt sin forpligtelse til i begæringen om oplysninger klart at angive retsgrundlaget for og formålet med begæringen.

336 For det tredje bemærkes, at det i den forbindelse også er irrelevant, når sagsøgerne har bebrejdet Kommissionen, at de ikke blev informeret om de oplysninger, den allerede var i besiddelse af. Under en administrativ procedure på konkurrenceområdet er det netop på den ene side tilsendelsen af klagepunktsmeddelelsen og på den anden side adgangen til aktindsigt, som giver adressaten for den nævnte meddelelse mulighed for at opnå kendskab til de bevismidler, der findes i Kommissionens sagsakter, som sikrer den pågældende virksomheds ret til forsvaret og ret til en retfærdig rettergang. Det er nemlig gennem klagepunktsmeddelelsen, at den berørte virksomhed bliver underrettet om alle de væsentlige omstændigheder, som Kommissionen lægger til grund på dette stadium af proceduren. Følgelig er det først efter fremsendelsen af den nævnte meddelelse, at den berørte virksomhed fuldt ud kan gøre retten til forsvaret gældende. Såfremt de nævnte rettigheder også omfattede perioden forud for afsendelsen af klagepunktsmeddelelsen, ville det svække effektiviteten af Kommissionens

undersøgelse, fordi virksomheden allerede under den første fase i Kommissionens undersøgelse ville blive i stand til at fastslå, hvilke oplysninger Kommissionen allerede havde kendskab til, og dermed hvilke oplysninger der stadig kunne holdes skjult for den (Domstolens dom i sagen Dalmine mod Kommissionen, nævnt i præmis 260 ovenfor, præmis 58-60).

337 For det fjerde har sagsøgerne med urette påberåbt sig, at de burde nyde fordel af en yderligere nedsættelse af bødebeløbet grundet samarbejde, idet de har besvaret begæringerne om oplysninger og i den forbindelse efter deres egen opfattelse har udleveret oplysninger og dokumenter, der går langt ud over, hvad de kunne være pålagt at udlevere i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17.

338 I kraft af sagsøgernes samarbejdsvillighed under hele undersøgelsen af de to karteller, er de bøder, som begge virksomheder er pålagt, blevet nedsat med 15% i henhold til punkt D 2, første og andet led, i samarbejdsmeddelelsen. Kommissionen har nemlig fastslået, at sagsøgerne havde videregivet oplysninger og dokumenter, som har bidraget materielt til, at den kunne godtgøre, at overtrædelsen forelå, og sagsøgerne har bl.a. indrømmet at have deltaget i møder med konkurrenterne for at udveksle oplysninger om, drøfte, eller fastholde priserne. I øvrigt har sagsøgerne i det væsentlige ikke bestridt indholdet af de faktiske omstændigheder, som Kommissionen har lagt til grund for sine beskyldninger (betragtning 390-397 og 460-463 til den anfægtede beslutning).

339 På den ene side bemærkes, at en bødenedsættelse, der gives som følge af samarbejde under den administrative procedure, kun er berettiget, såfremt den pågældende virksomheds adfærd har bevirket, at Kommissionens vanskeligheder i forbindelse med at konstatere en overtrædelse og med i givet fald at bringe denne til ophør mindskes (Retens dom af 14.5.1998, sag T-327/94, SCA Holding mod Kommissionen, Sml. II, s. 1373, præmis 156, og af 13.12.2001, forenede sager T-45/98 og T-47/98, Krupp Thyssen Stainless og Acciai speciali Terni mod Kommissionen, Sml. II, s. 3757, præmis 270).

340 På den anden side giver en virksomheds samarbejde under undersøgelsen ikke ret til nogen bødenedsættelse, når dette samarbejde ikke er gået ud over, hvad der fulgte af de forpligtelser, som påhvilede den i henhold til artikel 11, stk. 4 og 5, i forordning

nr. 17 (jf. i denne retning Rettens dom af 10.3.1992, sag T-12/89, Solvay mod Kommissionen, Sml. II, s. 907, præmis 341 og 342). Når en virksomhed derimod som svar på en begæring om oplysninger i henhold til artikel 11 giver oplysninger, der går langt ud over dem, som Kommissionen kunne kræve i henhold til samme artikel, kan den pågældende virksomhed få en bødenedsættelse (jf. i denne retning Rettens dom af 14.5.1998, sag T-308/94, Cascades mod Kommissionen, Sml. II, s. 925, præmis 262).

³⁴¹ Det er på grundlag af indholdet af de oplysninger, der er meddelt Kommissionen, at det skal afgøres, om sagsøgerne faktisk har videregivet oplysninger, der går langt ud over, hvad Kommissionen havde ret til at forlange.

³⁴² Sagsøgerne har imidlertid ikke godtgjort, i hvilken henseende de videregivne oplysninger indholdsmæssigt går langt ud over, hvad Kommissionen havde ret til at forlange.

³⁴³ Desuden har sagsøgerne ikke erkendt samtlige de forhold, som Kommissionen baserede den anfægtede beslutning på. Navnlig bemærkes, at Cousin har anført, at virksomheden hele tiden har udbudt sine varer uden på noget tidspunkt at tage hensyn til drøftelserne, og at Amann har bestridt overtrædelsens varighed.

³⁴⁴ Derfor er den bødenedsættelse på 15%, som sagsøgerne er tildelt, begrundet i omstændighederne i denne sag. Af den grund bør argumentet om, at bødenedsættelsen på 15% er for lille i forhold til den nedsættelse på 50%, der er tildelt Coats, også forkastes.

³⁴⁵ Følgelig bør dette anbringende forkastes.

³⁴⁶ Det følger af de foregående betragtninger, at Kommissionen bør frifindes.

Sagens omkostninger

³⁴⁷ Ifølge Rettens procesreglements artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da sagsøgerne har tabt sagen, bør det pålægges dem at betale sagens omkostninger i overensstemmelse med Kommissionens påstand herom.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Femte Afdeling):

1) Europa-Kommissionen frifindes.

2) Amann & Söhne GmbH & Co. KG og Cousin Filterie SAS betaler sagens omkostninger.

Vilaras

Prek

Ciucă

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 28. april 2010.

Underskrifter

Indhold

Sagens baggrund	II - 1272
A — Sagens genstand	II - 1272
B — Den administrative procedure	II - 1273
C — Den anfægtede beslutning	II - 1274
1. De relevante markeder	II - 1274
a) Produktmarkeder	II - 1274
b) Geografiske markeder	II - 1276
2. De relevante markeders størrelse og struktur	II - 1277
3. Beskrivelse af den ulovlige adfærd	II - 1277
4. Den anfægtede beslutnings dispositive del	II - 1278
Retsforhandlingerne og parternes påstande	II - 1280
Retlige bemærkninger	II - 1282
A — Sagsøgernes anbringende om tilsidesættelse af artikel 7, stk. 1, første punktum, i forordning nr. 1/2003 anført til støtte for påstanden om annullation af den anfægtede beslutning	II - 1282
1. Parternes argumenter	II - 1282
2. Rettens bemærkninger	II - 1287
a) Sondringen mellem produktmarkederne og de geografiske markeder	II - 1287
b) Anbringendet om en »samlet plan«	II - 1296
B — Anbringenderne om bødenedsættelse	II - 1302
1. Sagsøgernes anbringende vedrørende tilsidesættelse af bestemmelsen om den øvre grænse for sanktionen som fastsat i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003	II - 1302
a) Parternes argumenter	II - 1302

b)	Rettens bemærkninger	II - 1304
	Klagepunktet vedrørende tilsidesættelse af princippet om ingen straf uden lov og vedrørende ulovlighedsindsigelsen mod artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003	II - 1304
	Klagepunktet vedrørende pligt til at pålægge en samlet bøde for flere overtrædelser	II - 1315
	Klagepunktet vedrørende manglende anerkendelse af, hvad sanktionen lovligt kan have til formål	II - 1317
2.	Sagsøgernes anbringende om tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet og proportionalitetsprincippet i forbindelse med bødepålæggene	II - 1318
a)	Parternes argumenter	II - 1318
b)	Rettens bemærkninger	II - 1320
	Tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet	II - 1320
	— Argumentet om, at Kommissionen ikke har taget det relevante markeds størrelse i betragtning	II - 1320
	— Argumentet, hvorefter der udelukkende er taget hensyn til virksomhedernes omsætning på de af overtrædelser berørte markeder	II - 1323
	— »Systemet med satser« fastsat i retningslinjerne	II - 1328
	— Manglende hensyntagen til, at sagsøgerne er »mellemstore virksomheder«	II - 1328
	Tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet	II - 1330
3.	Amanns anbringende om, at udgangsbeløbet for bøden pålagt for så vidt angår kartellet for industriråd er fastsat forkert	II - 1332
a)	Parternes argumenter	II - 1332
b)	Rettens bemærkninger	II - 1333
4.	Amanns anbringende om, at varigheden af overtrædelser på markedet for industriråd er beregnet forkert	II - 1337
a)	Parternes argumenter	II - 1337
b)	Rettens bemærkninger	II - 1338
5.	Amanns anbringende om, at der ikke er taget hensyn til visse formildende omstændigheder vedrørende overtrædelser på markedet for industriråd	II - 1343

a)	Parternes argumenter	II - 1343
b)	Rettens bemærkninger	II - 1344
6.	Sagsøgernes anbringende om, at der er foretaget en forkert beregning af størrelsen af udgangsbeløbet og af grundbeløbet for bøden pålagt for overtrædelsen på markedet for tråd til bilindustrien	II - 1346
a)	Parternes argumenter	II - 1346
b)	Rettens bemærkninger	II - 1348
7.	Sagsøgernes anbringende om, at der ikke er taget hensyn til, at kartellet på markedet for tråd til bilindustrien ikke blev gennemført	II - 1353
a)	Parternes argumenter	II - 1353
b)	Rettens bemærkninger	II - 1355
8.	Anbringendet om tilsidesættelse af retten til at blive hørt og retten til forsvar	II - 1356
a)	Parternes argumenter	II - 1356
b)	Rettens bemærkninger	II - 1359
	Den hævdede tilsidesættelse af retten til at blive hørt	II - 1359
	Den hævdede tilsidesættelse af retten til forsvar, herunder forbuddet mod selvinkriminering	II - 1362
	Sagens omkostninger	II - 1368